

LJUBLJANA, dne 15. junija 1907.

POPOTNIK

▷ Pedagoški in znanstven list. ◁

Letnik XXVIII.

Štev. 6.

VSEBINA:

1. Dragotin Pribil: Osebna pola	161
2. Avguštin Požegar: Otroci, odgojevatelji doraslih	168
3. Rud. Horvat: O pouku v oddelkih	173
4. Ig. Šijanec: Šolsko-higijenski utrinki	177
5. Mladika, prvi slovenski penzjonat ženskega vzgojevalnega in naobraževalnega društva v Ljubljani, Gosposke ulice št. 8	181
6. Književno poročilo	183
7. Šolstvo v tujini	185
8. Razgled: Listek 186 — Pedagoški paberki 187 — Kronika	189

Last in založba

„Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Izdajatelj in za uredništvo odgovoren: Anton Sterlekar.

„Učiteljska tiskarna“

last „Učiteljskega tiskovnega društva“,
registr. zadruga z omejenim jamstvom

v Ljubljani, Gradišče št. 4

priporoča slavnim krajnim šol. svetom,
šolskim vodstvom in učiteljstvu

uradne tiskovine
iz svoje zaloge.

Ceniki se pošiljajo na zahtevo zastonj. Ÿ Po-
strežba točna. Ÿ Tudi vse tiskovine za župan-
stva ima tiskarna po zmernih cenah v zalogi.

Tiskarna sprejema vsa v tiskarsko stroko spadajoča
dela ter jih izvršuje okusno in po solidnih cenah.

Izvrševanje tiskovin v enobarvnem in večbarv-
nem tisku. Ÿ Tiskanje muzikalij in časopisov.

LITOGRAFIJA.

Telefon št. 118. Ÿ Poštna hranilnica št. 76.307.

Osebna pola.

Spisal *Dragotin Pribil, Krk.*

Kako se pač izpreminjajo nazori v našem pedagoškem svetu! Vsak dan prinaša nove ideje, vsak hip čujemo novo zahtevo o našem šolstvu. Ni čuda! Čas se zrcali v sodobni kulturi, in šola je dete kulture. Kakor se izpreminjajo tam zunaj nazori o svetu, tako čutimo tudi v naših šolah vsako izpremembo posameznih ved.

Pravkar se nahajamo v velevažnem položaju. Svež vetrič je zavel po naših zadehlih šolskih sobah — in staro poslopje pedagogike poka na vse strani. Grudijo se stari nazori v nič pred prepričevalnimi dejstvi, ki jih v vzgoji in pouku uvaja s seboj v boj nova pedagoška struja. Naše šole so se doslej ravnale po naukih, ki so nastali pri zeleni mizi ob brleči luči. Ni bilo življenja, ni bilo svetlobe v teh naukih.

Sedanja teoretiška pedagogika si predstavlja razred vselej kot nekaj enotnega, množstvo enakih poedincev, ki se naj vzgajajo po enotnem načrtu, po enem navodilu, z istimi sredstvi za isti smoter. Ta pedagogika uniformira. Tej uniformizaciji pa je napovedala boj nova struja med pedagogi, ki zahteva individualizacijo.

Nova struja je nastala v praksi. Ko se je začel predmet naše vzgoje — otrok — natančneje preiskavati, proučevati na telesno in duševno stran, ko je začela eksperimentalna pedagogika zahtevati svoje pravice poleg teoretiškega ukoslovja, tedaj so jeli pedagogi opazati med posameznimi učenci takšne bistvene razlike z ozirom na duševno stanje, da je morala nastati reakcija proti nivelizujoči pedagogiki (zlasti takozvani Herbartovi znanstveni pedagogiki), ki zahteva tako kategoriški eno čredo in enega pastirja v naših učnih zavodih.

Poglejmo si sedaj nekoliko natančneje bistvo individualizacije.

V vsem organskem svetu opazamo, da posamezna bitja sicer nosijo svoja razredna obeležja, znake svoje vrste, a vendar se poedini zastopniki

iste vrste, iste podvrste, če hočete iste obitelji ne strinjajo v vsem; vsako bitje ima več ali manj lastnosti, ki jih drugo nima. Tako najdete v drevesnici med sto mladimi hruškami, da ima vsako drevesce svojo obliko, čisto specifiško zunanjo formo. Koliko razlik pa se bode pojavilo šele med onimi bitji, pri katerih moramo ločiti nvanje življenje, ki je vezano na materijo, od notranjega, duševnega življenja. Tu torej pristopi k nvanjim razlikam vsa sila duševnih razlik, in izključena je popolnoma a priori vsaka absolutna enakost dveh živih bitij, v posledstvu tudi vsaka enakost dveh otrok. Vse človeštvo obstoji iz »individualjev«, iz bitij, katerih vsako ima določene plemenske lastnosti, katerih vsako pa ima tudi svoje specifiške, samo njemu pripadajoče telesne in duševne lastnosti. Vsak človek ima torej svojo »individualiteto«, t. j. skupek vseh lastnosti, vsled katerih se loči od drugih istovrstnih bitij. — Včasih se da ena lastnost izvajati iz druge, ali obe stojita v nekakem kavzalnem razmerju. Nekateri filozofi torej mislijo, da bi se moralo najti v vsakem človeku nekaka glavna lastnost, nekako »jedro«, iz katerih bi se dalo izvajati vse drugo — v smislu, kakor se izraža pri Schillerju Wallenstein:

„Hab' ich des Menschen Kern erst untersucht,
So weiß ich auch sein Wollen und sein Handeln.“

Za našo svrho je končno to brez pomena. Za nas velja: razlike so tu in s temi razlikami moramo v navadnem življenju in občevanju z drugimi računati. In teh razlik razpoznati in klasifikovati ni tako lahko, kakor bi menili. Treba je dolgega opazovanja, proučevanja značajev. Kdor pozna ljudske slabosti, ta ž njimi računa. Pravimo, da je dober poznavalec ljudi. Takšni poznavalci morajo postati vsi oni, ki po svojem opraviilu gledajo v tajne koticke človeških duš. (Zato duhovniki računajo z razmerami, ker jim spoved odpira vrata v srca.) — Pa tudi največji poznavalec človeških slabosti ni vstanu proniknuti dodobra značaj posameznikov, recimo tako jasno spoznati tujo dušo, da bi jo mogel definovati. Nam preostaja samo kvečjemu karakteristika tujih duš, in — žalibog — tudi lastne duše.

Računati z individualiteto ljudi v navadnem življenju, v občevanju z ljudmi se pravi individualizovati.

Kdor hoče napraviti toporišče svoji sekiri, bode najprej preiskoval les, ki ga ima na razpolaganje. Izbral si bode žilavo vejo primerne debelosti in dolgoti, ravno in brez grče; saj bi se sicer delo ne izplačalo, in toporišče bi se prelomilo pri prvem zamahu.

Kdor hoče vzgojiti konja, ki bi naj pri dirkah igral prvo vlogo, bode poiskal žrebe dolgega, zleknenega telesa, tankih, finih nog s primernim iskrim temperamentom.

A prišli so pedagogi in ob zeleni mizi trdili, da učitelj more in mora vzgajati 100 učencev ob istem času, z istimi sredstvi, za iste cilje. In dolgo ga ni bilo, ki bi to laž razkrinkal, to laž, to pogubno laž o vzgoji in pouku. Kar je človeku svetega, to je baš individualnost njegova. In po tem svetem imetku so osrečevalji narodov teptali z brezčutno nogo, ubijali v gojencih to, kar je bilo njim lastno, kar jih je morebiti usposobljevalo, dvigniti se polagoma orlovimi krili daleč nad svoje vrstnike — oni so lomili ta krila, da je tresnila poletna duša v vsakdanjost, oni so uniformirali gojence, ampak ne tako, da bi preskrbeli vsakemu obleko, ki bi bila vsaj ušita po njegovem telesu — ne: to dušo so natezali, ono okrnjevali, dokler ji ni pristajala ta uniforma. Torej uniforma je bilo glavno, duša pa le postranska stvar. In še danes se natezajo in okrnjujejo duše radi uniforme, še danes se po nekaterih natanko oriše in očrta uniforma, da bi za las ne bila v eni šoli drugačna kakor drugod. In še danes se ubijajo individualitete, še danes se vlečejo iz šol v življenje produkti — ne vzgoje — dresure, uniformirani helotje brez značaja in brez srca. Um je tem lutkam še nekako ostal, a tudi ta deluje le po šabloni.

Ali ni več kot naravno, da se vzgoja prilagodi objektu vzgoje? Ali se more res po Gottschedovih nazorih iz vsakega človeka napraviti pesnik? Ali more res vsak človek brez izjeme za Michele Angelom vzklkniti: »Anch' io sono pittore!« Ali spi res v vsakem Čehu nesmrtni Dvořak? — Ne, ne, tako ne velja. Eno ni za vse, in lek nekaterim je drugim strup.

Individualiteta igra v vzgoji prevažno vlogo. Zaman bi iskal besedi, da bi dovolj jasno očrtal nje pomen. In vsaka individualiteta ima pravico, da se jo štiti, da se jo v vzgoji upošteva.

V vzgoji se mora torej individualizovati. Najlaglje individualizirajo starši — že iz tega je razvidna veljava domače vzgoje. Nadalje bi mogli individualizovati jako lahko vzgojevatelji, ki imajo samo enega gojenca. Individualizoval je Rousseau pri vzgoji Emila (seveda samo umišljeni vzgoji, faktiški je Rousseau samo enkrat poskusil vzgojevati, in še ta poskus se je izjalovil). Težje je onim, ki imajo po več učencev, nemogoče — in to bi se moralo spoznati na merodajnih mestih — je učitelju individualizovalno vzgojevati sto učencev, da, še petdeset bi jih bilo preveč. Ko bodo ekonomske prilike dopuščale privatnemu šolstvu do največjega razvoja, tedaj bode prodrlo v vseh državah prepričanje, da nad 25 — 30 učencev nikdar ne bi smel imeti eden učitelj. Učitelj, ki bi naj odgojeval ljudi, ki so ohranili, samo oplemenili svojo individualiteto, ni bog, nima vse-mogočnosti. In ljudstvo bi moralo uvidevati, da pomen individualizovanja zahteva individualizovanje. Če torej ljudstvo hoče, da mu šola res pripomore do razvitka lastnega plemena, potem mora zakonito ugladiti individualizovanju pot v ljudsko šolo.

Z druge strani pa nalaga pomen individualizovanja učiteljem dolžnost, da tudi v sedanjih neutešljivih razmerah store, kar morejo. Učitelj bi moral kazati vsaj željo, individualizovati pri vzgoji. Tega pa ne more, če nima sposobnosti za to, če nima potrebnega znanja za to. Če hoče v vzgoji vsakega poedinca uporabljati primerna (to se pravi individualiteti poedinčevi odgovarjajoča) sredstva, potem mora najprej imeti možnost, te individualitete pravilno spoznavati in ocenjevati. Biti mora poznavalec mladine. Nastane sedaj vprašanje: ali smo res temeljiti poznavalci mladine? — Ali ne!

Bistvujejo sicer med nami od Boga posebno obdarjeni, takozvani rojeni učitelji, ki imajo tudi to možnost, da vidijo v dušo svojih gojencev, da jim v tej duši ne ostaja nobeno mesto tuje. A kdo izmed nas bi bil tako predrzen, da bi hotel stopiti na piedestal in glasno trkajoč na prsa klicati: »Ljudje božji, glejte v meni rojenega učitelja!« To so redke bele vrane, ti rojeni učitelji, ne varaj se nihče s to mamljivo idejo, da so rojenice položile ravno njemu v zibel vso pedagogiko od Komenskega do pruskega naučnega ministra in do Apponyja. Učitelji bi se torej tudi na individualizovanje morali pripravljati.

Kakšna pa je ta priprava sedanjih učiteljev na ta posel?

V naših zavodih se uče kandidatje vsega. Najlepši predmet je orglanje. Na to »prekoristno pripravo za življenje« se izgubi najmanj štiri ure na teden. — Naši profesorji niso krivi, da so zavodi tako čudni nestvori. Štatut je tu, in po njem se morajo do pičice ravnati. Kar več store, store kradoma, in kjer kaj opustijo, tamkaj ni nadzorniškega blagoslova. Ta štatut je pustil mirne duše skoro trideset let pedagoškega dela mimo sebe. Kar nič se ni zmenil zanje. — Zato pa so naša učiteljišča častitljivi starci, katere vsakdo iz pietete spoštuje, za katere pa se ne ve, kdaj bodo v Bogu zaspali. — Vem, da ni povsod enako, da skušajo ravnatelji urejati svoj zavod v duhu časa. A štatut se da do neke mere nategniti, dalje ne. — Nemara se govori na nekaterih zavodih o potrebi, proučavati otroško dušo, kakršna je v resnici, ne kakršno so naslikali v živi domišljiji razni pedagogi. Nadzorovanje kandidatov pred poukom ima očevidni namen, nujati kandidatom prilike, se seznanjati z malimi živimi ugankami. Navadno se pripravljajo tedaj kandidatje za matematiko in druge takšne lepe stvari, a otroška duša jih le malo vznemirja. Potem so izumili po nekod takozvane »karakteristike učencev«. Izumili, doumili in zopet opustili. Kandidatje niso nadljudje, in njih delavna sila ima svoje meje. Če se spomnim, da sem za ljubi kruhek poučeval do dvajset ur na teden v raznih hišah, ki niso ravno stale druga poleg druge, me še danes obleti zona. Za takšno delo mora imeti človek železno voljo. — Ni torej mogoče, da bi se mogel kandidat toliko pečati z proučevanjem dece, s »child study« ameriških pedagogov. Treba bi bilo najprej reformirati štatut, pomladiti starčka, obleči ga v novo moderno

opravo — potem bi se dalo govoriti o tem, kar je učitelju najpotrebneje, potem bi se dalo govoriti tudi o tem, ali je orglanje potrebno cerkovnikom ali učiteljem.

Ni dvoma, da bode bodočnost imela do učitelja čisto druge zahteve. Bodočnost ne more pripuščati, da se nastavljajo 18letni mladeniči, ki imajo triletno učiteljišče v Arbanasih za seboj, kot šolski voditelji po šolah s 120 učenci. (To se je zgodilo in se še vedno dogaja v Istri, kjer je strašno pomanjkanje učiteljev). Takšen mladenič pozna jedva samega sebe in potrebuje še vzgoje, pa naj vzgaja druge? Šola bodočnosti ni prazen fantom. Pot do nje nam kažejo novi narodi, ki so šele par desetletij na svetovni pozornici, šola bodočnosti se bode razvila na prostih tleh. Ali nas ni nič sram, nas Evropejce, ko čitamo, da imajo Japonci stolico za proučevanje otrok na univerzi, da imajo izvrstno urejene časnike za isti namen? — No, v deželi, kjer akademiško naobraženi ljudje z doktorsko diplomo v žepu smejo nekaznovani zahtevati petletno ljudsko šolo brez strahu, da jim pljune vsa inteligenca v pošteni obraz — tam ni več nobenega čuta za sramoto, ki jo ima v zapetju kulturna zaostalost.

Toda nova doba mora priti. Poroštvo za boljšo bodočnost so nam one organizirane mase, ki nastopajo kot sveži boritelji v politiški areni. Po luči hrepenijo ti sinovi teme — in šola jim jo bode dala.

Učitelji pa moramo sami pomoči, da se željena reforma naših šol srečno izvrši. Za to delo treba se pripravljati, z drugimi besedami: dopolnjevati moramo našo naobrazbo sami. — Tako se moramo izreči za individualizovanje v vzgoji in pri pouku in se pripravljati na to, da bomo tudi zmožni tako poučevati, da ne ubijamo individualitet.

Znanost, veda nas danes v tem oziru še ne more zadovoljevati. Malo je dosihdob del o proučevanju otrok. Naš mentor, naša dika na slovenskem pedagoškem polju nam je sicer napisal delo, ki opozarja na važnost analize duševnega obzorja naših novih gojencev. A treba bi še bilo mnogo drugih del v tem koloritu; upajmo, da nam jih napiše neumorni naš najboljši pedagog. — Več nujajo nekateri pedagoški listi drugih narodov. »Ped. Rozhledy« nemara v tem med slovanskimi listi prednjačijo. S proučevanjem otrok se bavi mnogo nemških listov. Francozi, Italijani, Angleži, vsi prinašajo lepe doneske za to novo vejo pedagoške vede. Tudi med Slovence bode moral polagoma »Popotnik« zanašati te nove nauke, oziroma bode moral prinašati material za zgradbo novih znanstvenih sistemov. Polagoma bode morala četa slovenskih pedagoških pisateljev pristopiti k razpotju, deliti se bode morala, vsak bode moral odbrati svoje polje, ako se hočemo pred svetom ponašati z novimi plodovi, z lastnim pridelkom.

Pomagal bode učitelju pri težavnem delu šolski zdravnik. Temu je na razpolaganje široko znanje. Njega so vzgojili samo za zdravnika, zato pa tudi pozna svojo stroko.

Učitelj in zdravnik bodeta torej skupno proučevala otroka, in učitelj se bode v svojem vzgojnem delu dal voditi od plodov tega proučavanja. Vsak učenec bodoče šole, ki v enem razredu ne bode trpela nad 25 — 30 učencev, se bode vzgojeval z vednim ozirom na njegovo individualiteto. Šolske uniforme ne bode več, učitelj bode sam smel ugajati lastni individualiteti pri pouku, učnih načrtov v današnjem smislu ne bode več, starši bodo zaupali učitelju, ki bode poznal in čuval individualiteto njih otrok — čisto nov svet se bode dvignil iz razvalin. — Koliko krivic bode odstranjenih v vzgoji! Saj današnja šola tako strašno greši! Samo en primer: Med lažnimi nemškimi listi se nahaja novina, ki si upa govoriti resnico na vsa usta, to je »Simplicissimus«. Tam sem našel iz življenja posneto sliko sedanje vzgoje. Neki idealni pastor je vzgojil svojega edinca v idealnem svetu. Po prerani pastorjevi smrti je vstopil deček v nemški gimnazij. Ubogi trpin! Kako mu obrezujejo tamkaj mladostne ideale. Kako ga sistematiški vlečejo v blato navadnega življenja, njega, sina svetlih višav. Kako ubijajo v njem vse, kar je plemenitega, dokler ni takšen, kakršen mora biti, da mu pristaja šolska uniforma, dokler ni enak součencem, ki z lažjo pokrivajo svojo omadeževano dušo in se z lažjo odtegujejo kazni.

Učitelji poslužimo lahko pedagogiji z lastnim materialom, ki ga brez posebnega truda moremo nabrati v šoli. Ta material nam bode tudi omogočil individualizovanje pri vzgoji.

Pedagogi, ki zastopajo doslej obravnano strujo, priporočajo učiteljem natančno beleženje vsega, kar razjasnjuje učenčevo bitnost.

Tako sta priporočala velika pedagoga Binet in Henri v spisu »La psychologie individuelle«, da učitelj opazaj pri beleženju sledeči red: 1. Spomin 2. Kakovost predstav. 3. Domiselnost. 4. Pazljivost. 5. Shvatanje. 6. Sugestibilnosta. 7. Estetiško čuvstvovanje. 8. Moralna čuvstva. 9. Mišična moč in duševna sila. 10. Spretnost in pogled.

Znani nemški pedopsiholog Krsto Ufer iz Elberfelda priporoča v svojem časniku »Kinderfehler« takozvane »osebne pole«, katere izpolnujeta učitelj in zdravnik vzajemno. Te pole so takole sestavljene. Kot zaglavje se napiše ime otroka, mesto in doba poroda, ime, stan in bivališče staršev. Nato pridejo tele rubrike: 1. Sprejem. V katero šolo je hodil doslej. Domače razmere. Telesni, duševni in нравni razvoj do vstopa v šolo. Prestane bolezni. 2. Telesne lastnosti, zdravstveno stanje, čuti. 3. Pazljivost. Posebne vloge. Enostranska nadarjenost. Čuvstveno življenje in volja. Pojavi duševnih bolezni. 4. Napredek pri pouku. 5. Napredek pri vzgoji. Posebni ukrepi in njih uspeh. 6. Izstop. 7. Opazke.

Tu je mnogo treba beležiti. A vendar se mi zdi to še premalo. Še je mnogo drugih strani, katerih je treba odkriti, ako hočemo svoje učence dobro poznati. Naj torej v nastopnem očrtam, kaj bi smatral za vredno, da mi je znano o mojem učencu, da morem pri vzgoji uporabljati primerna sredstva:

Ime učenčevo, mesto in doba rojstva. Ime, stan, bivališče roditeljev. Značaj roditeljev, njih telesne, njih duševne lastnosti, dobre in slabe strani značaja, posebna nadarjenost, razvade, nagnenja, strasti; ali je v rodbini mnogo alkoholikov, je v rodbini bilo slučajev duševne abnormalitete, jeli bilo v obitelji zločincev. Število bratov in sester, posebnosti v njih bistvu. Karakteristika srede, v kateri je učenec odrasel. Bolezni, katere je otrok prestal, duševni pretresi, posebni dogodki, ki so mogli vplivati na duševno stanje, navade in razvade, glavna obeležja mlade duše. Iz katere šole prihaja (šolski vrtec, druga šola). Sedanje domače razmere, izpremembe v njih tekom časa. Telesni, duševni in nravni razvoj do vstopa v šolo. Telesni razvoj (velikost [mera], težina, jakost) tekom šolske dobe, zdravstveno stanje tekom šolanja, čuti in izpremembe v njih. Analiza duševnega obzorja. Pazljivost, shvatanje, spomin, domiselnost, sugestibiliteta. Posebne vloge. Enostranska nadarjenost. Čuvstveno življenje, volja. Pojavi duševnih bolezni. Posebni dogodki v življenju otrok. Napredek pri pouku vobče in v posameznih predmetih posebe. Napredek pri vzgoji. Posebni vzgojni ukrepi in njih uspeh. Končna karakteristika intelekta, čuvstva in volje pri izstopu. Za katero stroko, za kateri stan kaže učenec posebno zanimanje in nadarjenost. Kakšnemu stanu se posveti. Kaj nam je znano iz življenja našega nekdanjega učenca (kako skrbi za daljno izobrazbo itd.). Opazke.

To bi bil bogat material, iz katerega bi mogla znanost črpati nedogledno mnogo novih rezultatov. Pa tudi učitelj bi črpal iz tega mnogo, mnogo naukov za svoje vzgojno delovanje.

A ni li preveč, to delo? Ali bode učitelj mogel zmagati vse vkupe: pouk, pripravo za pouk, korekturo, konference in naprej vso mizerijo današnjega šolskega življenja? Ne, tega danes ne more zmagati. Tega nihče ne more od njega zahtevati.—Dokler bodo naši razredi mučilnice za sto in več otrok, tako dolgo ne moremo za vsakega učenca sestaviti osebne pole. Ko bode v šoli pripustno za vsak razred samo do 25 učencev, potem pa bode morala postati »osebna pola« neobhodna potreba za vsakega učenca. Za sedaj pa priporočam tovarišem, naj vsaj par osebnih pol sestavijo in vodijo. Tako bomo dobili materiala za nova pedološka in pedopsihološka raziskavanja. Tovariši pa se bodo izurili v opazovanju otrok, postajali bodo poznavalci otrok, kar bi vendar moral biti vsak učitelj, in pri vzgoji bodo individualizovali.

Razen znanstvenim smotrom bode služila osebna pola tudi praktičnemu življenju. Šola bode lahko postregla vselej s točnimi informacijami o nekem učencu, bodisi da jih zahteva obrtnik, ki hoče sprejeti vajenca, ali sodišče, ki hoče pravično postopati in vračunati tudi duševno stanje zločincev, bodisi vojaška komisija, ki išče zdrav material za svoje kasarne. Prusko vojno ministrstvo je pred kratkim izdalo naredbo, da se mo-

rajo ob naborih upoštevati »osebne pole«. Osebna pola bode kazala bodočim pokolenjem pot, po kateri so stopali k dovršenosti največji geniji naroda.

Na delo torej, tovariši! Pripravljajmo se, da nas prihajajoči dan najde bdeče! Gladimo pot v naše šole razumnemu vzgojevanju, ki računa z življenjem, računa s fakti, in ki nima nič vzajemnega z uniformiranjem, z niveliziranjem teoretiške pedagogike. Gladimo pot človečanstvu!

Otroci, odgojevatelji doraslih.

Piše *Augustin Požegar*.

(Dalje in konec.)

otroški nepokvarjenosti tedaj govorimo in o njeni odgojevalni sili. Toda kaj si predstavljamo, kadar govorimo o nepokvarjeni otroški duši, ki more na dušo doraslih vplivati? Premišljevanje o tem vprašanju ni le zanimivo, je pravzaprav velika naloga vsakega človeka, ker vsak človek odgojuje v svojem krogu in vsak človek odgoje potrebuje.

Če zasledujemo vprašanje do dna, pridemo do spoznanja temeljnega odgojnega principa, ki ima sicer splošno veljavo, ki pa se po njem nevedoma in brez namena ravnaajo otroci v prvih mladostnih letih. Dorasli spoznajo ta odgojni princip tudi, a ne drže se po njem, ker jih zmotijo v danih slučajih življenjske razmere ali drugi uzroki.

Vsakdo ve, da so veseli ljudje navadno tudi blagi, dobrohotni, ki ne poznajo mržnje, zavisti in sovraštva. Brez takšnih oseb bi bilo življenje v človeški družbi suhoparno. Zato tudi nekateri poznavalci zemskih težav in nadlog trdijo, da so otroci edine srečne osebe na svetu. Le otroci zabranjujejo suhoparnost življenja, ker se kažejo v navadni prvotni obliki. Oni se veselijo telesnega zdravja in dušnega miru, zato so zadovoljni in srečni ter nas gledajo nerazumljivo, kadar se bojujemo z vidnimi znaki za našo veljavo in za vsakdanji kruh. In če se dorasli naučimo od otrok le toliko, da si ohranimo v borbi za kruh in veljavo še nekoliko dušne mirnosti in zadovoljnosti, naučili smo se od njih dovolj. Pomislimo vendar, da nam v največjih življenjskih zoprnostih ne pomaga dušna potrnost, bodisi v obliki jeze ali žalosti — še pogrezuje nas duševno in telesno. Le ravnodnšnost,

pomešana z nravno dušno razpoloženostjo nas ojuha in ohrabri, nas obvaruje zasmehovanja.

Opazujmo otroka ali družbo otrok. Na obrazu otroka čitamo poteze mladostne veselosti, ki mu napaja srce. Otrok sedi na zemlji, nareja hlebce, ograjo, voziček i. dr., igra se s kamenčki ali s čim drugim. Vedno išče in najde kratkočasja. Pri tem vednem otroškem opravilu pa vidimo, da kažejo otroci neko samozadovoljnost in veselost, ki jo pogrešamo pri odraslih, posebno pri sebičnih in ošabnih osebah.

Toda kaj govorimo o otrocih in čemu jih primerjamo z odraslimi. Otroci so malenkostna bitja, ki ne poznajo drugega kakor igračo, živé le telesno brez vse skrbi in so mngokrat ovira gmotnemu blagostanju. Saj mi je rekel neki oče, da nima otrok za jed in šolo, ampak za pomoč pri gospodarstvu. Odgovoril sem mu, da je res treba otroke navajati k delu, da pa umno gospodarstvo in gospodarski promet brez šolstva nista mogoča.

Otroci imajo nek privileg do brezskrbnega životarenja, ki ne ugaja tistim, ki ne poznajo otroške narave. Pa ne varajmo se in ne bodimo otrokom sitneži zaradi tega, ker nimajo skrbi kakor odrasli. Kdor more otroke pri njihovih opravilih opazovati dosledno in natančno, najde kmalu, da tudi otroci ne živijo brez skrbi. Ves svet je otrok, a majhen je v njihovem duševnem obzorju. Otroci imajo v majhnem krogu nešteto želja, kakor jih gojimo odrasli v velikem krogu. Lesen konjiček ali preprosta druga igrača velja otroku toliko, kolikor odraslemu pest denarja. Če se otroku igrača pokvari ali jo izgubi, objame ga čut nevolje, ki jo čutimo odrasli, kadar nam gre navskriž to ali drugo. Trditi celo smemo, da čutijo otroci veselje in žalost še bolj intenzivno kakor odrasli. Poglejmo bridko jokanje otrok v raznih prilikah in videli bomo, da ni zunanje, ampak da ima vir v globoko ranjeni notranjosti. Veselje in žalost igrata v otroški duši veliko ulogo, četudi sta veselje in žalost pri otrocih drugačna kakor pri odraslih. Otrok plaka in toči obile solze, njegovo čustvo objame bolešt, a te prikazni ne trajajo pri otroku dolgo. Otroka je treba le odvrniti od predmeta ali dogodka, ki mu je povzročil žalost in obrniti njegovo pozornost na drug predmet. Kmalu zablišči veselje v očesu, ki je bilo prej solzno. A prav tukaj zasledimo veliki razloček med otroci in odraslimi.

Otroci trpijo telesne in dušne bolesti kakor odrasli. Otroci pa ne poznajo čustva, ki odrasle vztrajno vznemirja, dasi je bolešt že davno minula. Mislimo samo na razne užalitve naše veljave, našega ugleda. Kdo še ni slišal o maščevanjih, ki so se zgodila mnogo časa, morebiti leta po dotični užalitvi! Nekateri nesrečnike, ki so veljaka razžalili se preganja in zasleduje do pogube, do konca življenja — še v grob jim sledi surovost srca.

Takšno čustvovanje odraslih, ki vedno predstavlja že davno minule bolečine in jih uprizarja vedno nanovo, je skrb, ki odrasle vedno vznemirja. Takšne skrbi otroci ne poznajo in so zaradi tega srečni. Sporečejo se tu-

intam med sabo, se malo pojokajo, a kmalu se vrne otroška vesela razpoloženost duha. Trajna mržnja, sovraštvo, maščevalnost so otroku neznane. Toda kako si naj tolmačimo prikazen, da otroci ne poznajo vztrajnih čustev? V prvi vrsti moramo seveda upoštevati njihov nezrel duh, ki shvata vse le površno. Otroci še nimajo pojma o svoji veljavi, zaradi tega tudi ne mislijo o tem, koliko škode jim je kdo povzročil. Kar pa so o dotičnih slučajih začutili, tega se ne zavedajo v novo. Minulo je. Otroški spomin ni trajen. ter se ne oglašča vedno kakor spomin odraslih. Razen nezrelosti duha, ki vidi vse le za trenutek časa, pa osrečuje otroka še nekaj drugega.

Če pogledamo telesno zdravega otroka ter ga ne motimo, vidimo, da dela neprenehoma. Otrok je delaven kakor »perpetuum mobile« od ranega jutra naprej, dokler ga ne premaga telesna utrujenost. Dozdeva se nam, da v otroških žilah ne teče kri, ampak živo srebro in da ženejo otroški organizem nikdar mirujoče mravlje. Otroci vedno skačejo, trgajo, stavijo in razdirajo, vprašajo eden drugega, se smejejo itd., dokler ne zaspijo. Torej vedno zapazimo delavnost pri otrocih. Vedno kretanje je naravna zahteva razvijajočih se telesnih in duševnih sil otroških. Vedno kretanje, vedni opravljeni opravki osladijo in osrečijo otroško življenje. Otroško kretnost, temeljitost in udanost pri različnih opravilih moramo mnogokrat občudovati. Od vseh strani prinašajo in nabirajo raznih reči, kar jim življenje sladi. So kakor mravlje in čebele. Vse jih zanima; vse bi radi videli in poizkusili.

Nekoč sem gledal menda 4letno deklico, ki je trgala iz socvetne ivanjščice cvet za cvetom. Pri vsakem cvetu je nekoliko z delom prekinila, ker menda ni znala dalje šteti ali ker si je vsak cvet ogledala. Bila je v delo tako zamaknjena, da me ni opazila. Nekdo bi trdil, da otroci radi vse ugonobijo in uničijo. Na tem je gotovo mnogo resnice, kajti tudi telesne moči otroške se razvijajo ter se pojavljajo mnogokrat na način, ki nam odraslim ne ugaja.

A če mislimo na razvoj duševnih sil, smemo pač tudi opozoriti na otroško radovednost, celo na vedoželjnost. Nimamo dovolj povoda, da bi smatrali takšno otroško postopanje le kot uničevalen pojav telesnih moči. Saj opazimo zraven največkrat neko duševno pozornost, ki jo imenjemo radovednost. Brez radovednosti ni vedoželjnosti in brez vedoželjnosti je duševni napredek nemogoč. Telesne moči samo izvajajo to, kar duh želi, da svoje moči ojači.

Radovednost se oglašča že v prvih otroških letih. Ne zatirajmo je, kadar je na pravem mestu. Iz radovednosti želi otrok pa tudi odrasli vedno spremembe; sicer mu postane življenje neznošno enolično. To dokazujejo otroci, da življenje ni nič drugega kakor vrsta vednih izprememb. Otrok se naveliča lepe slike; vrže jo v stran ali jo raztrga, da ima pred očmi nekaj novega. Vedna radovednost otroškega duha zahteva vedno rabo telesnih moči. Mi torej vidimo, da so radovednost, delavnost gibčnost, živahnost itd. le funk-

cije otroškega življenja, ki težijo po vsestranski uporabi in izobrazbi človeških moči za poznejše življenje.

Otroci so torej pri vednem delu, dasi ne opravijo nič. Tako saj trdimo odrasli, ki merimo delo po efektu, dobičku. Otroci vedno skrbijo, dasi resnih življenjskih skrbi ne poznajo. V vedni delavnosti in gibčnosti otroci ne poznajo časa — živijo v vedni sedanjosti in se ne ozirajo ne na preteklost ne na prihodnost. Ako torej oče svojemu 3, 4, 5 letnemu otroku pove, da iz njega ne bode nič ali če ga vpraša, kaj iz njega bode, če se bo vedno igral, takrat pač otrok nima pojma ne predstave o svoji prihodni nsodi. Lahko pa se pobije otroku mladostna živahnost na škodo telesnega in duševnega razvitka. Sedanjost pa otroci izkoriščajo popolnoma in odrasli se učimo od njih »carpe diem«.

Po tem razmotrivanju slišimo ugovor, da delamo tudi odrasli in napačimo svoje moči na vse strani, a vendar ne čutimo otroške veselosti in ne moremo kazati in ne imeti čuta zadovoljnosti. Delavnost in delo torej nista sredstvi, ki se po njih osrečijo ljudje. Pritegnemo radi, da smo dostikrat nevoljni, četudi nas tolaži mirna vest o spolnjeni dolžnosti. Toda pomisliti moramo, da npravno izobrazenemu človeku ne prinaša nevoljo delo samo ob sebi. Vest o storjenem delu človeka osrečuje in blaži, a nevolja pri delu izvira od drugod. Otroci so delavni, a efekti njihovega dela nimajo življenjskega pomena. Ne merimo jih s plačilom in ne cenimo jih v gospodarskem oziru, ker nimajo materialne vrednosti. Delo odraslih merimo po vrednosti efekta. To merilo pa store skoro vedno drugi ljudje ali pa smo sami prenapeti v zahtevah do sebe. Delavnost nas le tedaj pomirja, a efekt dela nas lahko nezadovolji. Sebičnost, pohlep, vladoželjnost i. dr. motijo ljudi pri cenzitvi in meritvi lastnega in tujega dela.

Otroci se vesele ob svojem delu, kajti efekt uživajo sami. Ako postavi deček hišico iz papirja ali blata, ne krati mu veselja na tem nič. Ako mu veter hišico podere, je morebiti za trenutek nevoljen, hitro jo zopet postavi ali pa se loti drugega opravila. Samo, da ne miruje in da mu ne teče dolg čas.

Močne jeze ali trajne nevolje otrok ne kaže, če mu tudi kaj izpodleti. Za odrasle je to lep zgled, da se ni jeziti tudi ne v resnih zoprnostih in neugodnostih. Vedno je pomisliti, da življenjskih zoprnosti, škode pri gospodarstvu i. dr. ne zboljša in ne ogladi in ne odpravi nobena jeza in nevolja. Le dušno ravnotežje z razumnim postopanjem olajša dotično breme. Dušno ravnotežje pa ni tiha notranja resignacija ali zloglasna brezbriznost, ki je tudi otroci v svojih delokrogih ne poznajo.

Rekli smo že, da kažejo otroci povsod in vselej neko veselost, ki je ne zapustijo radi ne na dolgo časa. O tem se lahko prepričamo, ako stopimo med igrajoče se otroke, jih pogledamo z resnimi očmi in jih nagovorimo z resno strogimi besedami, kar je pri šolskih otrocih mnogokrat potrebno. Toda mi govorimo o predšolskodobnih otrocih. Otroci se nas morebiti

nekoliko ustrašijo, a dušeslovec takoj spozna, da je naš nastop otrokom tuj. Otroci ne pričakujejo od odraslih nikdar resnobnega obraza, ne resno-močnega glasu, če niso temu že privajeni. Če ostanemo resni in nepristopno mrzli, ostanejo takšni tudi otroci; če trpi to več časa, začnejo nekateri jokati, drugi se od nas odvrčati. V tem položaju vzamemo otrokom veselost ter jim ponujamo resnobo, ki je ne poznajo. Ta jih čaka v dobi poznejšega življenja.

Ako se po resnem držanju priljudno nasmejemo, otopli se hitro otroško srce. Strah in resnost zgineta raz otroški obraz in srečno zaupanje v našo naklonjenost objame otroke. Otroci ne poznajo nič resnega, nič hudega. Ne poznajo mrznje, ne sovraštva, dokler ga ne občutijo na sebi v poznejši dobi svojega življenja. Iz tega pač vidimo, da je otrokom nedolžna veselost naravni dar, ki ga oskrunijo deloma odgoje neveščih ljudi, deloma spletke družnega življenja. Vidimo tudi, da je otroško srce odpustljivo in prizanesljivo. Otroškega srca torej ne kvariti s sramotnim postopanjem z njim, kajti hiter pokvar prinaša obilno prevar. Le malo nespameti je dovolj, da vzamemo otrokom dar veselosti in odpustljivosti ter jim damo strupa jeze in zahrbtno mrznje. Nekaj ur, morebiti le nekaj minut zadostuje, da otrok pozabi vsako zoprnost. Z vsakim dnevom pričanja novo življenje, ki ga ne greni bolest prejšnjega dneva. Ohranimo odrasli otrokom pravo brezskrbno veselosti, ki jim gre po Stvarnikovi volji. Pomislimo nadalje, da je dušna veselost podlaga lepočutnosti, najlepše čednosti človeške duše. Saj izvira iz lepočutnosti čut za vse lepo, ki stori posameznika srečnega in ureja človeško družbo v slogi in sporazumnosti. To je pač najlepše in najvišje dobro, ki si ga želi in odobruje vsakdo. Otroška duša je dovzetna za vse. Gojimo jo z vsemi pomočki, ki jih ponujajo lepote narave in veličastva vesolstva v neizčrpnih obilici. Bodimo idealni vedno, realnost se oglašja sama. »Dolgost življenja našega je kratka,« pravi obupno naš pesnik. Zdi se mi, da hoče pesnik opominjati človeka, da ne pozabi v trdih realnih življenjskih razmerah na posmrtni cilj. Verujemo trdno, da smo ustvarjeni po podobi božji in iščemo v tem tolažbe. A če vidimo mrznje in sovraštva, preganjanja in zasledovanja itd., ki se godijo dan za dnevom očito in prikrito, in če pomislimo, da vse to zakrivijo oziri na posvetno veljavo, takrat nas pač objamejo dvomi na človeški vrednosti in prednosti pred živalmi. Če nadalje pomislimo, da se vsega tega uče tudi otroci po besednem in dejanskem zgledu, takrat zavlada v naši duši obupnost nad človeštvom. Žal nam stori, da se uče otroci od odraslih več slabega, kakor odrasli od nedolžnih otrok dobrega. Podobe božje, ideala človeštva ne oskruni nič bolj, kakor mrznja in sovraštvo v srcu, ki ga otroci ne poznajo. Misli sovraštva in mrznje so črne kakor trda tma. Nikjer pa se ne kaže stvarstvo človeka po božji podobi lepše, kakor v življenju nepokvarjenega otroka, ki ga odrasli kaj radi preziramo zaradi njegove malenkostne veljave. A vendar

je njegovo srce lepa knjiga, pisana s črkami otroško nedolžnih misli. Smelo trdimo, da se učimo in si pridobimo v občevanju z otroki dostikrat več modrosti, da postanemo blažji, kakor če občujemo z hinavskimi prebrisanci.

Otroci žive s telesom le na zemlji, a duh njihov je vzvišen. Doraslih duh je znižan, živi s telesom vred na zemlji.

O pouku v oddelkih.¹⁾

Poročal pri obč. zboru učit. društva v Postojni nadučitelj *Rud. Horvat*.

(Konec.)

Po tej se potem nižji oddelek ugłobi v vso snov, višji oddelek pa končno pregledno ponovi ves opis.

Tako se poučuje v šolah, kjer se isti predmeti obravnavajo v dveletnem turnusu, kar se pa vobče ne godi, ker navadno določuje učni načrt za vsak oddelek drugačne predmete.

Na takih šolah se združita oddelka samo v toliko, da se zadosti vseskupni radovednosti, torej le pri podavanju, sicer se pa popolnoma ločita.

Prav primerno in za uspešen pouk zelo dobro je, ako učitelj svoj podrobni učni načrt priredi n. pr. na sledeči način: 1. O domačih živalih sploh obravnava z obema oddelkoma skupno, potem pa vsak oddelek posebej drugo žival; združita se le pri biološkem opazovanju taiste. 2. O divjačini se predela skupno: pregled, ločeno pa katera posamezna žival. 3. Sadjarstvo — skupno splošen pregled; ločeno — posamezno drevo. 4. Pregled ptičev in varstvo — skupno; ločeno — razne ptice. 5. Skupno — pregled žuželk in zatiranje škodljivih mrčesov; ločeno — posamezni objekti. 6. Skupno — pregled zdravilnih rastlin; ločeno — posamezna rastlina; enako strupene rastline in prva pomoč pri zastrupitvi s temi ali kačjim strupom. 7. Varstvo poljskih sadežev — skupno; obravnava posameznih — ločeno.

D. Prirodoslovje.

Precej enako učno postopanje kakor pri prirodopisju je tudi pri prirodoslovju. Aparate n. pr. opisuje nižji, naravne pojave višji oddelek; v

¹⁾ Začetek te razprave na 147. strani naj se čita pravilno: „Skoraj 80° o“ ne pa: „Komaj“. Pis.

opisovanju poizkusa pa se delita po potrebi oba oddelka. Rezultat istega določi vobče višji, ponovi pa nižji oddelek. Posnetek prirodnega zakona kakor tudi formuliranje istega poskrbi večinoma višji oddelek, nižji pa ponavlja. V slučaju, da učitelj poizkus še na tablo riše, narekuje risbo po primernih vprašanjih višji, pri prerisavanju v zvezke pa nižji oddelek.

Pri vaji in uporabi se pa menjujeta oddelka po svojih zmožnostih tako, da poišče težje pojave višji, enostavnejše pa nižji oddelek.

Toda kakor pri prirodopisju, pravtako se tudi pri prirodoslovju ne da obeh oddelkov vselej združiti, kakor sem pravkar omenil; temveč jih je treba mnogokrat ločiti tako, da le lažje predmete skupno obravnavamo, oziroma ponavljamo, težje pa samo z višjim oddelkom, kakor je lahko razvideti iz knjige »Učne slike iz prirodoslovja« za III., IV. in V. razred, priredil Anton Maier v Ljubljani. Obravnavamo n. pr. snov o »vodi«, ki je v tej knjigi obdelana za III. razred, skupno z obema oddelkoma; o »kroženju vode« pa, ki je v omenjeni knjigi odločno za V. razred, le z višjim. Enako učno postopanje — seveda ne tako obširno — je dalje umestno za učno snov »zrak«, »veter«, »toplomer« »tlakomer« itd. O »elektriki« obravnavamo njene pojave in kako se je vesti o hudem vremenu skupno z obema oddelkoma; kako pa ista nastane, le z višjim; toda poizkus sme opazovati tudi nižji oddelek.

E. Zemljepisje.

Že pri splošnih načelih sem opozoril, da se pri tem predmetu združi vselej višji oddelek z nižjim v namen ponovila in utrditve; zakaj po turnusu pri strogo ločenih oddelkih ni mogoče poučevati zemljepisja skupno.

Kadar se pa moreta oddelka združiti, je učno postopanje enako onemu prejšnjih predmetov.

Pri ločenem pouku se navadno pri vseh formalnih stopnjah vsak oddelek sam zase poučuje, samo zaradi vzdrževanja dobre discipline bi priporočal lepše razglednice ali krajevne slike pokazati obema oddelkoma, dasi jih morda nižji ne razume popolnoma.

F. Zgodovina.

Učno postopanje pri tem predmetu je popolnoma enako onemu, kakor pri obravnavi beril, zato o tem ne govorim dalje.

G. Pisanje

se poučuje vselej istočasno z obema oddelkoma toda z različnimi zahtevami n. pr. tako, da se vadijo sicer v obeh oddelkih iste črke, pa drugače črtane ali nečrtane pisanke v višjem oddelku.

Ker se pa v najvišjem oddelku vobče ne vadijo posamezne črke, temveč po skupinah, zato se navadno tudi v tem ločita oddelka višje skupine ali višjega razreda.

Zelo priporočati pa je končno, da se pri lepopisju v najvišjem oddelku vadijo pravilno pisati naslovi na raznih poštnih tiskovinah, kar je velikega praktiškega pomena; stori naj se pa to v uri, ko nižji oddelek ponavlja črko, ki se je že prej obravnavala.

H. Risanje

vadimo večinoma ločeno; če se pa kdaj združita oddelka, se more to zgoditi le pri pripravi z namenom, da višji oddelek pri tej ponavlja razne oblike predmeta in črt. Opomnim pa, da je pri tem, kakor sploh pri vsem pouku na šolah z oddelki potrebna največja točnost; zato priporočam, da se risanje nemoteno vrši, da obdrži učitelj vseh učencev svinčnike v šoli, ki naj jih ošpičijo nekateri otroci vselej pred ukom.

I. Petje.

Ta predmet se pa vadi zopet z obema oddelkoma obenem, saj se pa tudi vsako leto pojejo navadno druge pesmice razen cesarske himne in je na ta način za zanimanje vseh oddelkov dobro preskrbljeno. Vendar se pa tudi pri petju lahko stavijo višjemu oddelku višje zahteve, zlasti vaja drugega ali celo tretjega glasu.

IV. O disciplini.

O tej točki bi pravzaprav ne bilo treba govoriti, saj je disciplina odvisna večinoma od učiteljeve osebnosti in se torej ne da priučiti. Ker je pa vzdrževanje reda in miru v šolah z oddelki posebno težko, bodi mi dovoljeno, da navedem za te nekaj praktiških navodil.

Učitelji, ki poučujejo v razredih z enim oddelkom, tožijo, da jim disciplino kvarijo največ zaostali učenci, takozvani »repetenti«.

Če je pa že težko vzdrževati v takem razredu dobro disciplino, koliko več napora pa provzročata šele dva ali trije oddelki, kjer sedijo otroci v enem oddelku po dve ali celo tri leta in največkrat najzmožnejši. Ti navadno prvi dovršijo pismeno nalogo ter se začnejo potem dolgočasiti, vsled česar postanejo nemirni ter rušijo disciplino.

Kako odpomoremo temu nedostatku? Jaz si pomagam tako, da vsem boljšim učencem dajem daljše naloge nego manjzmožnim ali pa ukažem izvršiti še katere druge izpremembe oziroma določila v slovniškem oziru. Tudi ukažem vsem onim, ki dokončajo svojo nalogo zelo zgodaj, da jo napišejo še enkrat, z motivacijo, da je spisana prepovršno, kar je pač največkrat tudi resnično, ker se je napisala prehitro. Dalje rabim boljše učence tudi za pomočnike slabejšim, ko sem poprej pregledal njihove naloge, če so jih izvršili pravilno. Opomnim pa, da se poslužujem zadnjega sredstva poredkoma in le v začetku šolskega leta, ker se uprav s tem sredstvom žal precej krši

disciplina. Pogosteje pa ukažem boljšim učencem čitati razna berila, ki jih v šoli še nismo obravnavali.

Poleg teh posebnih pripomočkov pa se morajo uporabljati seveda tudi vsa ona sredstva, kakor v razredu z enim oddelkom, ki so zlasti: kratek presledek v poučevanju, kratek opomin, poklicanje po imenu in potolčenje po katedru ter kazni: postavljenje pred klopi ali v kot (pred šolsko sobo pa ne, ker se otrok odtegne pouku in je potem brez nadzorstva), in končno zapor.

Posebno še opozarjam, da se nemirneža vselej z imenom pokliče k redu; zakaj splošen opomin n. pr.: »Ti tam pri oknu, mir!« ne doseže svojega namena, ker otroci navadno ne vedo, komu velja ukaz ter se začnejo ozirati, kar provzroči le še večji nemir.

V prilogi dobri disciplini je pa naposled, kar ponovno omenjam, posebno temeljita priprava učiteljeva in zanimivo poučevanje.

V. Teze oziroma predlogi,

ki jih izvajam iz tega razmotrivanja in jih predlagam v blagohotno vsprejetje, so:

1. Pouk z oddelki je potrebno zlo, ker ima te nedostatke:

- a) Premajhna izprememba učne snovi zlasti za napredkaželjne, nadarjene učence;
- b) prereditno direktno vplivanje na otroška srca, kar je v vzgojnem oziru zelo slabo;
- c) prekratek čas za ustno izraževanje priučenega gradiva; in
- d) ker poučujejo učitelji delj časa iste otroke, spoznajo ti tudi njihove napake.

2. Pouk z oddelki ima poleg tu navedenih nedostatkov tudi nekatere prednosti pred razrednim poukom, in sicer:

- a) ker ima učitelj ravno delj časa ali ves čas šolskega obiskovanja na enorazrednicah poučevati iste otroke, spozna ložje in boljše njihov značaj, kar je za vzgojo izredno velike važnosti;
- b) ponavlja se vzeto učno gradivo mnogokrat, kar pomeni učiti se za življenje in
- c) se napeljujejo otroci s premnogimi pismenimi vajami k samotvornosti.

3. Pouk z oddelki je najkompliciranjši in tudi najnapornejši; zato sodijo na take šole najboljši in najkrepkejši učitelji.

4. Na enorazrednicah so protizakonito nastavljene učiteljice. Če se pa na take šole že morajo nastavljati — vsled pomanjkanja učiteljev — tedaj naj se vsaj starejše, ki so zaslužile samostojnost.

5. Zaradi napornejšega službovanja na šolah z oddelki naj se prizna vsem onim učiteljem, ki delujejo na takih šolah, osebna ne v pokojnino vštvena denarna doklada in 35-letno službovanje za doseg polne pokojnine.

Šolsko-higijenski utrinki.

Priobčuje Ig. Šijanec.

(Dalje.)

9. Zdravniško nadzorstvo v elementarnih šolah društva „Polska Macierz Szkolna“.

Higijeniški odbor društva »Polska Macierz Szkolna« je za šolske zdravnike svojih ljudskih šol določil sledeča pravila:

1. Šolski zdravnik je dolžan *a)* skrbeti za posebno negovanje higijene v šolskih lokalih, *b)* gledati na strogo varstvo zdravja njemu izročeni gojencev, eventualno šolarjev, *c)* paziti vestno na higijeno učitelja v šoli.

2. Šolski zdravnik je dolžan posetiti šolo tekom semestra, in sicer najmanj enkrat v tednu, ter ima najmanj eno uro tam ostati. Začetkom in koncem semestra ima se dalje časa muditi v šolskih lokalih, ker se takrat preišče vsak učenec zdravniško

natančno.

3. Šolski zdravnik ima otroke dvakrat preiskati glede zdravstvenega stanja, in sicer začetkom in koncem semestra. Svoja takratna opazovanja ima zabeležiti na posebno polo.

4. Šolski zdravnik ima ustmeno in pismeno opozoriti preiskance in njihovih roditelje na najdene hibe in bolešljivosti, ter gledati na odpravo istih. (Kot pripomočki naj mu služijo: brezplačna zdravilišča, ambulatoriji, brezplačne počitniške kolonije kopeli, itd.)

5. Šolski zdravnik prireja naj včasih z otroci, pa tudi s starši zapupne higijenske razgovore, ki pa morajo seveda biti primerni inteligenčni stopnji mladih poslušalcev.

Ob šolskem posetu se ima šolski zdravnik prepričati o snažnosti otrok, zlasti kar se tiče rok in nog. Priporočati je njegovo navzočnost pri telovadbi in vseh igrah.

7. Šolskega zdravnika naloga je tudi, naznaniti svoje opazke šolskemu voditelju ter ga poučiti o istih. To posebno glede raznih hib in pomanjkljivosti, katere opazi pri šolski mladini, in ki so v zvezi z zdravstvenimi vprašanji.

8. Dolžnost je šolskega zdravnika pri svojih šolskih posetih otrokom zdravniško pomagati. V takih slučajih mu je na razpolago šolska lekarna, mora pa obvestiti o tem šolskega voditelja.

9. Ako je potreba takoj prenehati s poukom, n. pr. pri kaki epidemiji, ima šolski zdravnik se takoj domeniti s higijenskim odborom društva »Polska Macierz Szkolna«.

10. Šolski zdravnik je tudi dolžan napraviti obširno higijensko poročilo dotičnemu odseku društva. To poročilo, ki ima obsežati tudi šolskozdravniško delovanje, se mora vsakoletno napraviti pred 15. junijem.

10. Zdravniki in šolska higijena.

Letos se vrši v Münsteru shod zdravnikov, ki se bo tudi obširno pečal s šolsko higijeno.

Določena komisija je stavila teze, na podlagi katerih bodeta govorila profesor dr. Königshofer iz Stuttgarta in dr. Stephani iz Mannheima. Oba sta znana šolska higijenika in bodeta gotovo predavala, kakor tudi utemeljevala teze izborna in hočemo še poročati svoječasnno o njih referatih.

Teze so:

1. Odrastujoča mladina se mora v šoli poučiti o najvažnejših pravilih negovanja zdravja (Gesundheitspflege). Ona mora o tem biti popolnoma na jasnem; kajti pravo pojmovanje negovanja zdravja je predpogoj pravilni uporabi. Ta pa vodi k povzdigi ljudskega zdravja (Volksgesundheit), ljudskega blagostanja (Volkswohlfahrt) ter ljudske bojne moči (Volkwehrkraft) in s tem množi ljudsko premoženje (Volksreichtum).

2. Pri izobraževanju vseh učnih močij ljudskih — in višjih šol mora biti zdravstvo in njegovo gojenje poseben učni predmet.

Poučevati v tem predmetu imajo v prvi vrsti zdravniki, ki so vsled svojih študij in svojega poklica porok za smotru primeren pouk.

3. Učence je pri vsakem učnem predmetu, kjer je možno, navaditi na negovanje zdravoslovja in na higijenska pravila, katera jim imajo preiti v kri in mozeg.

V vseh čitankah morajo biti primerni odlomki higijene.

4. Poseben pouk o negovanju zdravja je želeli zlasti za starejše učence in učenke.

Na šolah s strokovnim učnim sistemom poučuje higijeno poseben strokovni učitelj, če možno kak zdravnik.

5. Glede pravilnega izvedenja pouka in vzgoje šolske mladine je pri šolskih oblastih potrebno sodelovanje zdravnikov.

11. Zdravniško preiskovanje iz šole odpuščenih dečkov.

V statističnih mesečnih poročilih mesta Straßburg v Elzaciji poroča zdravnik dr. Belin statistiko o zdravstvenem stanju o letošnji veliki noči iz šole odpuščenih dečkov.

Preiskovanje takih otrok se bo morda marsikomu zdela novotarija brez splošnega pomena — ali temu ni tako. Glede volitve poklica in s tem zvezane bodočnosti je tako preiskovanje važno; kajti zdravnik lahko najde kal marsikatere bolezni, ki bi utegnila pri tem ali onem poklicu vplivati zelo neugodno, pri drugem pa bi ne bila velikega pomena vredna.

V Straßburgu je mestni — ne šolski — zdravnik v navzočnosti učiteljstva in povabljenih roditeljev posamezno preiskal 520 dečkov. Roditelji so pokazali veliko in hvaležno zanimanje za preiskovanje in so dajali tudi svete. Zdravniku so šli na roko s tem, da so mu povedali marsikaj glede zdravstvenega stanja in zmožnosti svojih otrok, tudi so bile njih želje z ozirom na bodoči poklic dečka važne.

Preiskave so se vršile pri razgaljenem zgornjem telesu in so se razširjevale v prvi vrsti na celotno truplo in na celotno konštrukcijo.

Temu je sledilo natančno preiskovanje organov prs, spodnjega telesa in čutov. Pri prisluškovanju pljuč pazilo se je posebno na tuberkulozo in

na slučajno dispozicijo k isti; pri preiskavi spodnjega telesa pa na razne vrste kile.

Rezultat je bil pri 391 skoraj do zelo dober, pri 110 zadosten in komaj zadosten, pri 19 pa direktno pomanjkljiv ali slab. Posebno dostikrat se je konstatiralo pomanjkanje krvi in to v 94 slučajih. Tuberkuloza, oziroma dokazana sumnja na isto, se je določila v 13 slučajih, srčna boleost v 8, bolezen v želodcu in črevesih v 11, dimeljska kila (Leistenbruch), oziroma nagnjenje k tej v 17, popkova kila v 14, otok žlez, golša in nagnjenje k golši v 56, vnetje očes v 28, slab vid v 33 in ušesne bolezni v 5 slučajih.

Karakteristično je dejstvo, da o mnogih boleznih niso slutili niti otroci niti roditelji. Zlasti je bil to slučaj pri srčnih hibah, pljučnih katarih in pri kilavosti.

Največ dečkov si je že izvolilo bodoči poklic, deloma iz lastnega nagnjenja, deloma iz popolnoma površnih razlogov ali pa na željo roditeljev. Tekom preiskave se je pokazalo, kako malo se je oziralo pri volitvi stanu na razum in na prevdarek.¹⁾ V mnogih slučajih so zdravnik in učitelji, kakor tudi navzoči načelnik mestnega delavskega urada vplivali na roditelje in na otroke v svrhu spremembe že izvoljenega poklica. V nekaterih slučajih se je moralo roditeljem sploh odsvetovati, da bi dali svojega dečka takoj po odpuščenju iz šole v uk. Kjer je bilo potrebno, se je najpoprej priporočala zdravniška oskrba; nekaj dečkov se je še določilo, da gredo tudi letos v takozvane počitniške kolonije. Mestni delavski urad je 205 dečkov spravil k poštenim in dobrim mojstrom. Žalostno pa je dejstvo, da je kakih 200 dečkov moralo takoj misliti na to, da zaslužijo denar in ti se niso mogli posvetiti rokodelstvu. Tudi znamenje časa!

12. Počitniški dom na planini Morgenholz.

Na Švicarskem šolstvo napreduje tudi v šolsko-higijenskem oziru. Švicarji so prišli na misel, ustanavljati počitniške kolonije ne le za uboge in bolne otroke ljudskih šol, temveč tudi za zdrave in krepke učence višjih učnih zavodov. Ustanovili so takozvane počitniške dome (Ferienheime), ki so v visokosti kakih 1000 *m* nad morjem v prosti gorski naravi. Tukaj bivajo dijaki oziroma učenci pod nadzorstvom učiteljstva po 10, 14 in še več dni, ter delajo iz počitniškega doma izlete, potovanja in višje ture v bližnjih planinah. Zdrav planinski zrak in primerno življenje kaj ugodno vpliva na organizem mladine.

Telovadno društvo realcev (Realschülerturnverein) v Bazlju je postavilo na planini Morgenholz na svoj račun in na svojo odgovornost tak počitniški dom. Postavila se je primitivna lesena stavba, preskrbljena seveda samo z najpotrebnejšim, na planinskem travniku v bližini dobre studenčnice. Vsako leto greste dve partiji po 60 dijakov in 6 učiteljev na planino za 14 dni. Ker pa trajajo tam počitnice le od srede julija do srede avgusta, stoji hiša ostalih 11 mesecev prazna. Zato so se pa obrnili profesorji in dijaki od drugod na omenjeno društvo, naj jim dovoli bivati v določeni dobi v počitniškem domu.

¹⁾ Tako so želeli nekateri mali, slabotni dečki s tankimi kostmi in slabimi mišcami učiti se težkih rokodelstev, katerim bi ne mogli biti kos.

To se jim je dovolilo pod istimi pogoji, ki so veljavni za domačine.

Profesor dr. C. Ritter v Tübingenu na Virtemberškem je leta 1905. meseca avgusta šel na počitnice na planino Morgenholz z 22 dijaki. Leta 1906. bilo je že 40 dijakov in šest učiteljev.

Stroški so znašali leta 1905. za osebo — eno dnevno potovanje tja in nazaj in dvanajstdnevno bivanje na planini — 38 mark, tedaj 271 mark dnevno. Minulo leto pa je bilo potovanje tja in nazaj dvodnevno torej stroški nekaj večji in sicer 43 mark, dnevno 269 mark.

Ta cenost pa se je dosegla le s špartansko preprostostjo glede bivališča in hrane. Vsak si je moral streči sam. Kuharica in nosač sta imela dovolj opravila s pripravo hrane. Dijaki so spali v velikih spalnicah na navadni matraci iz morske trave. Dve rjuhi moral je vsak sam s seboj prnesti. Postiljal si je seveda tudi vsak sam. Zajtrkovali so toplo mleko, sir in kruh, za obed so dobivali juho, močnato jed, kuhano suho sadje, vsak drugi dan meso, za južino mleko in kruh, zvečer istotako in surovo maslo. Alkoholične pijače ni bilo dobiti, zato pa je bilo mleka na razpolago, kolikor je kdo hotel.

Pri lepem vremenu so se vrstili izleti v okolici, in sicer je sledil dvema dnevoma hoda en dan počivanje.

Profesor Lang iz Heilbrona, ki je obširneje popisal bivanje v počitniškem domu, konča svojo razpravo s tem, da pravi: »Razen telesne vaje in zdravega življenja, razen nepričakovano velikega razširjenja obzorja, je pomembne važnosti, da dobi dijak teh 14 dni izkušnjo, kaj mlad mož zdrži in stori, in kako malo potrebuje, pri tem je vendar zelo srečen, zadovoljen in čvrst pri skromni postelji, pri preprosti hrani, da ima le toliko, kolikor mu je najnužnejše potreba.«

In pri nas! Na počitniške dome ni lahko misliti; pač pa je želeli, da priredijo profesorji z dijaki potovanja v naše planinske kraje. Seveda ne obligatorično; pa se bo vsejedno našlo dosti dijakov, kateri bodo že imeli sredstva in veselja za potovanje. Sicer pa jim bodo gotovo šla pri nas delujoča planinska društva na roko. Poskusite!

„Mladika“

prvi slovenski penzijonat ženskega vzgojevalnega in naobraževalnega društva v Ljubljani, Gosposke ulice št. 8.

Na prepotrebni zavod so ustanovile rodoljubne slovenske dame za deklice slovenske in sploh slovanske narodnosti, ki obiskujejo Cesarja Franca Jožefa I. mestno višjo dekliško šolo, oziroma licej ali kako drugo slovensko šolo v Ljubljani. S to ustanovitvijo se omogoči staršem, da pošiljajo svoje hčerke v narodna učilišča. V zavodu dobivajo deklice temeljito teoretično in praktično izobrazbo ter skrbno meščansko vzgojo kot bodoče dobre in skromne gospodinje.

Skrbi se tudi za to, da se priuče deklice lepim vnanjim občevalnim oblikam in da se sploh vzgoje za praktično življenje.

Čustvovanje se jim blaži z gojitvijo glasbe in petja, z deklamacijami in s primernim čtivom ter z udeleževanjem primernih umetniških prireditev.

V higieničnem oziru se jim krepi telo z zdravo in zadostno hrano, s previdnim in individualnim utrjevanjem, z igrami in s telovadbo, z izprehodi, s kopelmi itd. Zavod ima hišnega zdravnika, ki je za slučaj potrebe vsak čas na razpolago; za obolelo gojenko pa se vestno skrbi v posebni izolirani sobi.

Občevanje v penzijonatu je domače. Izkušene dame skrbe z modro previdnostjo in strogostjo, ljubeznivo in materinsko za gojenke, ki jim postane vsled tega penzijonat prijetno bivališče. Penzijonat ima značaj slovenske domačnosti.

Hišni red navaja gojenke k točnosti, vestnosti, redoljubnosti in ljubezni do domačih opravil.

Sprejemajo se redne in izredne gojenke. Prve stanujejo v internatu, kjer uživajo vso oskrbo, druge so le čez dan v zavodu.

Vpisnine je plačati 4 K.

Redne gojenke plačujejo po 60 K na mesec in to za stanovanje, hrano in nadzorovanje pri pouku.

Izredne gojenke, ki ostanejo čez opoldne v zavodu, plačujejo po 16 K na mesec.

Če dopušča prostor, se sprejemajo tudi starejše gojenke za posamezne mesece. Te plačujejo po 70 K na mesec. Plačevati je naprej. Vpisani gojenki, ki pa ne vstopi, se ne vrne vplačana mesečina.

Pri vpisovanju je predložiti zdravniško in zadnje šolsko izpričevalo ter krstni list.

Odbor izobraževalnega ženskega društva „Mladika“ ima pravico, da v posebno nujnem slučaju, ko bi po kaki gojenki drugim bodisi v zdravstvenem, bodisi v moralnem oziru pretela nevarnost, to gojenko odslovi, kar se nemudoma naznani staršem.

Za izpopolnjevanje splošne izobrazbe so na razpolago izkušene moči.

Za pouk v glasbi in v raznih jezikih se določujejo dogovorno s starši posebni honorarji.

Tudi plesa, združenega s poukom v dostojnem vedenju, se uče gojenke v zavodu.

Vsak mesec se pošiljajo staršem računi o izdatkih za izredne učne potrebščine, za obiskovanje gledališča, za toalete itd. Skrb zavoda pa bo da se deklice vadijo pri vseh svojih izdatkih štedljivosti in skromnosti.

Perilo se pere v zavodu, in sicer živотно proti primerni odškodnini, namizno in posteljno pa brezplačno.

Vsaka redna gojenka prinese s seboj primerno zalogo zaznamovanega perila in drugih potrebnih tudi zaznamovanih stvari, in sicer:

1.) odejo, 3 rjuhe, 3 odejne prevleke, blazino in 3 prevleke; vse kolikor mogoče preprosto izdelano.

2.) 6 navadnih prtičev, 3 manjše kavne prtiče, 6 brisalk, 2 otirači za frotiranje in 3 brisače za snaženje umivalnika ter vrečico iz debelega platna za nesnažno perilo.

3.) 6 dnevnih in 3 nočne srajce, 6 poletnih in 6 zimskih hlač, 3 poletna in 3 zimska spodnja krila, 12 parov poletnih in 6 parov zimskih nogavic, 24 žepnih robcev, 1 kopalno obleko.

4.) Potrebno obleko, ki bodi okusno toda preprosto prikrojena in okrašena; 3 temnomodre in 2 bela predpasnika, 2 para temnomodrih rokavcev, 2 para črevljev, 1 par galoš, 1 par domačih črevljev.

Telovadsko obleko, bluze in predpasnike preskrbuje na željo staršev tudi zavod.

5.) Preprosto malo košarico za ročna dela s potrebnim šivalnim orodjem.

6.) 2 glavnika, lasno in zobno ščetico, ščetico za nohte, krtačo za obleko, 3 kose mila.

7.) Vsaka gojenka prinese s seboj malo in veliko žlico, vilice in nož ter obroček za prtič.

Vodstvo zavoda poroča staršem vsak mesec o napredku v šoli, o vedenju in zdravstvenem stanju gojenke. V izrednih slučajih se starši takoj obveščajo.

Odbor jamči za korektno vodstvo in vestno oskrbnništvo v zavodu.

Književno poročilo.

„Poročilo o stanju ljudskošolskega šolstva v okraju goriškem za leto 1905—1906.“ (Konec.¹⁾) Ad VI. »Pregled šol in učiteljstva v okraju.« — Ta pregl-d obsega več predalčkov, in sicer: Tek. število, šolsko občino, koliko razredov ima šola, definitivni nadučitelj, učitelj-voditelj I., II. in III. činovn. razreda, defin. učitelj I., II. in III. činovn. razreda, definitivna učiteljica I., II. in III. činovnega razreda. Dalje predalčke za: prov. učitelj, prov. učiteljica, pomožni učitelj, katehet (pom.), posebna učiteljica ženskih ročnih del. — Pripomniti je tukaj, da nekateri katehetje in nekatere učiteljice ženskih ročnih del poučujejo na dveh ali več šolah ali da so na nekaterih šolah učili krščanski nauk posvetni učitelji, kar — v poročilu — ni označeno.

Nahajali so se v tem okraju tudi zavodi za otroke pred šolsko dobo, tekoimenovani »šolski vrtci«. Šolska otroška vrtca sta dva v Podgori, katera vzdržuje občina, a v Pevmi je zasebno zabavišče društva »Sv. Cirila in Metoda«. — Tudi v Solkanu je zasebni slov. otroški vrtec, katerega vzdržuje v ta namen ustanovljeno društvo. — Italijani paralizirajo vrtca s tem, da je »Lega nazionale« osnovala v Ločniku in v Podgori po en italijanski otroški vrtec.

Ad VII. »Pregled šolske mladine.« — Iz tega predala se razvidi, da je bilo v tem okraju 6383 šolodolžnih dečkov in 6243 šolodolžnih deklic. Obiskovalo je šolo 5981 dečkov in 5890 deklic. — Privatne šole je obiskovalo 16 dečkov in 8 deklic. 158 dečkov in 110 deklic se je učilo doma ali so obiskovali obrtne in strokovne šole; 53 dečkov in 41 deklic ni obiskovalo šole radi telesnih in duševnih hib; 145 dečkov in 151 deklic radi bolehnosti ali telesne nerazvitosti ni obiskovalo šole, in 30 dečkov in 43 deklic ni bilo normalno razvitih in niso hodili v šolo. — To je lep napredek. Vsak mladino ljub se mora tega veseliti!

Ad VIII. »Izkaz daril.« Tu intam se nahajajo še občine, ki zdatno podpirajo šolo. V začetku šolskega leta je pač težko učiteljstvu priti do tega, da dobi vsa mladina potrebne in predpisane šolske potrebščine. Je pač mnogo ubožcev, ki si ne morejo vsega nabaviti. — V to namero je šlo mnogo županstev šolskim vodstvom na roko in jim nakazalo primernih vsot v nabavo šolskih potrebščin. Kjer ni trebalo podpor za šolske potrebščine, so se za nakazane vsote pomnožile šolske knjižnice. — V tem šolskem letu je bilo v tem okraju 41 občin, ki so nakazale 1183 K 51 h šolskim vodstvom za šolske potrebščine uboge šolske mladine. Vodstvo papirnice v Podgori je darovalo šolski mladini odotne štirirazrednice vse potrebne pisanke. S tem je bilo mnogim otrokom pomagano. Suma sumarum je to šolsko poročilo slika, ljudskega šolstva v goriškem okraju. — Le tako dalje!

Anton Leban.

Jos. Stritar — Analiza njegovega življenja in delovanja. Spisal dr. Jos. Tomiňsek. V Ljubljani 1906. Samozaložba. Prodaja L. Schwentner.

¹⁾ Glej »Popotnik« 1907, str. 121.

Cena 1 K. — To je naslov brošurici, ki je izšla kot ponatis iz »Ljubljanskega Zvona« 1906, in je dragocen prispevek naši književni zgodovini. Priporočamo jo najtopleje.

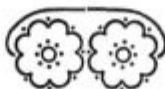
Metulji v podobah. 129 barvanih podob s slovenskimi, nemškimi in latinskimi imeni. Izdal in založil L. Schwentner v Ljubljani. Cena 80 h, po pošti 85 h. — Metulji v podobah so zlasti naši učeči se mladini, pa tudi učiteljstvu (radi terminologije) dobro došli. Želimo jim prav mnogo odjemalcev.

Levčev pravopis. Mnenje o Levčevem pravopisu je med učiteljstvom dvojno: ena stranka meni, da ta pravopis ni uradno predpisan, drugi so pa nasprotnega mnenja, posebno zaradi tega, ker je »Pravopis« izdan v c. kr. drž. zalogi šolskih knjig. Pojasnila o tej stvari nam nudi zbirka »Vorschriften zur Heranbildung der Volksschullehrer,« ki jo je pravkar izdal c. kr. sekcijski svetnik v naučnem ministrstvu, dr. Fr. Heinz. Na 56. in 57. strani te jako instruktivne knjige so citirani ministrski odloki, s katerimi so določena pravopisna pravila za rusinski, srbsko-hrvaški, poljski in češki jezik. O pravopisu slovenskega jezika nima ta zbirka zakonov in predpisov nobenega določila, iz česar se menda sme sklepati, da za slovenski jezik naučno ministrstvo še ni izdalo nobenih določb, torej tudi Levčev »Pravopis« še ni uradno predpisan. Upajmo, da pridemo tudi Slovenci kmalu do enotnega pravopisa.

J. Vrščaj.

Nove muzikalije „Glasbene Matice“. Letos je že drugič izdala »Glasbena Matica« v Ljubljani nove muzikalije, in sicer XXXIV. zvezek zborovskih partitur, obsegajoč »14 moških in mešanih zborov, uredil Matej Hubad.« Vsebina, ki je na 44. straneh velike četvorke, obsega: Št. 1. Štjevan St. Mokranjac: Kozar, mešan zbor. Št. 2. Dr. Gustav Ipavec: Naše gore, mešan zbor z baritonskim samospévom. Št. 3. Emil Adamič: Deklica in ptič, mešan zbor. Št. 4. Fran Serafin Vilhar: Na Ozlju-gradu, moški zbor s sopranskim in baritonskim samospévom. Št. 5. Alojzij Sachs: Idila, moški zbor. Št. 6. Karel Bendl: Svoji k svojim, moški zbor s četverospévom. Št. 7. Vladimir Stahuljak: Zakaj me nečeš?, moški zbor. Št. 8. Dr. Anton Schwab: Vinska, moški zbor. Št. 9. Dr. Anton Schwab: Usehli cvet, moški zbor. Št. 10. Dr. Anton Schwab: Izgubljeni cvet, moški zbor. Št. 11. Dr. Gustav Ipavec: Brodar, moški zbor. Št. 12. Dr. Gustav Ipavec: Planinec, moški zbor. Št. 13. Stanjko Premrl: Slovenska zgodovina, moški zbor s četverospévom. Št. 14. Ivan pl. Zajc: Dijaška, moški zbor. — Cena 6 K, za člane »Glasbene Matice« 4 K.

Kratka zgodovina slovenskega naroda v poljudni obliki izhaja od marca letošnjega leta kot listek v »Novem Slovenskem Štajercu«. »Novi Slov. Štajerc« izhaja v Ljubljani trikrat na mesec ter stane 2 K za vse leto.

Šolstvo v tujini.

Novi šolski zakon v Črnigori. Glas Crnogoraca, uradni list črnogorske vlade, objavlja novi šolski zakon, iz katerega posnemamo: Dosedanja štiriletna obvezna šola se podaljša za dva ponavljalna zimska tečaja, ki se imajo povsod uprizarjati, kjer je vsaj 20 učencev. Ti tečaji imajo trajati od 1. oktobra do 1. marca, poučevati imajo ljudskošolski učitelji ob nedeljah, četrtnih in praznikih, plačilo prejema po nadzornikovem predlogu.

Šolske zamude se kaznujejo, in sicer prvih pet zamud z ukorom, za vsako daljšo zamudo se plača 50 h globe.

Učitelji so stalni, začasni in pomožni; poslednji se sprejemajo samo v tem slučaju, če ni dovolj kvalifikovanih kandidatov, tudi nimajo pravice polagati izpita za pravega učitelja. Uspehe učiteljeve ocenjujejo šolski nadzorniki po lestvi: prav dobro, dobro, slabo. Pri komer se dožene slab uspeh, ta se kaznuje s premeščenjem, če pa to ne pomaga, se odpusti iz službe; če služi nad 10 let, se penzionuje.

Učitelji in učiteljice dobivajo enako plačo, in sicer: začetna mezda iznaša 960 K, po petih letih 1200 K, po desetih letih 1440 K, po 14 letih 1680 K, po 18 letih 1920 K, po 22 letih 2160 K, po 26 letih 2400 K, najvišja plača učiteljev. Začasni učitelji dobivajo remuneracije letnih 720 K in so dolžni po petih letih položiti izpit za definitivnega učitelja.

Po tridesetletnem službovanju more učitelj stopiti v mirovino s celo plačo.

Nadzorniki morajo imeti akademiško naobrazbo, če pa takšnih ni dovolj, morejo tudi ljudskošolski učitelji postati nadzorniki.

Prehodne določbe: plača definitivnih učiteljev, ki so proučili 4 gimnazije in učiteljišče, zviša se od 1. marca t. l. za 240 K; plača učiteljev, ki so absolvirali bogoslovje v Prizrenu ali na Cetinju, poviša se za 180 K. Prvo in drugo povišico dobi učitelj po prvih petih in desetih letih, potem pa se mu nakažejo doklade po štirih letih. Učitelji, ki služijo brez izpita nad pet let, so provizorni in morejo položiti izpit; oni pa, ki nimajo petletne službe, veljajo kot pomožni in ne morejo položiti izpita.

Še nekaj iz meklenburškega šolstva. Velika vojvodina Meklenburg ima najslabejše šolstvo na Nemškem. Tu vladajo plemiči, junkeri. In plemič je vselej velik prijatelj šolstva! Nemški statistički urad je dognal, da je v 180 meklenburških šolah podlaga iz cementa, iz opeke ali asfalta. Samo 59% šol ima zahode. V 46 občinah so učilnice jedva 2-25 m visoke, za eno dete je samo 0-5 m² prostora. V 31 šolah se ne poučujejo realije, 12 šol nima niti enega učnega sredstva, niti za začetnike (računalo). 670 učiteljev služi kot cerkovniki. 200 učiteljev stanuje skupno z delavci viteških dvorcev («Hofgänger»); 7 učiteljskih stanovanj obstoji iz ene sobe, v kateri se tudi pere in kuha. Vodo dobivajo iz potoka, v katerega se steka gnojnica, ali pa morajo za njo prosjati na viteškem dvorcu. Po naturalije mora hoditi učitelj sam na grad; tamkaj dobiva tedenski deputat (krompir in moko) od delavke. Včasih mora učitelj tudi pomagati pri izgonu živine, in končno mora včasih kakor drugi dvorski uslužbenci napajati živino.

Razgled.

Listek.

Šola in brezposelni ljudje. Dr. Macnamara pravi, da šola ne vzgaja tehniški misleče ljudi. Mnogo učencev postaja po dovršeni šoli radi zaslužka sluge. Ko so starejši, jim plača ne zadošča, obrti ne razumejo, in tako stopijo med brezposelne ljudi. Zato zahteva obnovo nekdanjih uredb za obrtne vajence.

Pevsko društvo moravskih učiteljev je koncertovalo o Veliki noči po Češkem in Saškem, in to z velikim uspehom. Nemški listi so bili polni navdušene hvale o teh slovanskih umetnikih. — Slovenski učitelji so deloma izborni pevci. Ali bi ne bilo mogoče sestaviti zbor slovenskih učiteljev-pevcev, kateri bi mogel pokazati krasoto slovenske pesmi? *D. P.*

Iznajdba za gluhoneme. Zdravnik Dupont v Parizu je iznašel stroj, ki bo s pomočjo elektrike omogočeval gluhonemim slišati.

Moderna knjižnica. V Croydonu v Londonu se nahaja ljudska knjižnica, ki je popolnoma moderno urejena. Čitatelji si izbirajo knjige sami iz posebnih predalov, katerih vsebina je označena s posebnimi napisi. Pri vhodu v knjižnico se nahaja uradnik, kateremu se pove naslov izposojene knjige.

Društveni dom berlinskega učiteljstva — pravzaprav dom tamkajšnjega učiteljskega društva — se bo zidal s stroški 1 milijon mark. Stavbišče je stalo 1,400.000 mark. Stal bo na Aleksandrovem trgu; v parterju bodo trgovine in restavracija, koncertna sobana, v mezaninu bode manjša sobana in društvene pisarne. V prvem nadstropju bode slavnostna dvorana za 1000 oseb, zraven pa jedilnica. Tudi knjižnica, šolski muzej, čitalnica in delavnice bodo nameščene v poslopu. Denar je imelo deloma društvo samo, deloma se je nabral po Nemškem.

Rodbine z mnogimi otroki bodo na Francoskem proste davkov in bodo prejemale državno podporo.

Proslava Komenskega v Naardenu. Vsako leto uprizarja društvo Čehov v Amsterdamu slavnost Komenskega v Naardenu. Te slavnosti se udeleže vsi holandski Čehi. Največjo zaslugo za to prireditve ima predsednik društva A. Šimek. Letošnjega slavnostnega shoda se je udeležil tudi mestni svet s starosto vred. Na gomili je govoril A. Šimek o delovanju Komenskega; nato so zapeli pesmi „Kje dom je moj“ in „Hej, Slovani“. Starosta Maas je proslavljal Komenskega kot pedagoga, po čegar pedagoških nasvetih se zdaj ravna ves svet.

Drсанje je jako zdrava zabava za otroke. Drsalke so začeli izdelovati v Angliji že v 12. stoletju; na Nemškem pa so začeli gojiti ta šport šele v 18. stoletju. Najbolj priljubljeno je drsanje v Holandiji. Na Norveškem morajo vsi vojaki znati uporabljati drsalke. Na Francoskem so začeli drsati v 18. stoletju. Napoleon III. je bil zlasti strasten drsalec ter je uprizarjal v zimi leta 1860. v Longschampsu krasne nočne zabave na ledu.

Delo otrok v Zedinjenih državah. Statistiški urad Zedinjenih držav je razglasil popolnoma natančno poročilo o delu otrok v tej državi. Število otrok, ki redno z delom služijo svoj kruh, je v starosti od 10 do 15 let 1,750.176. Večji del otrok je delalo po vaseh na polju (1,054.446), drugi so služili kot raznašalci, pazniki itd.; število poslednjih je iznašalo 126.600, med temi 70.590 dečkov. Obrt uporablja otroke zlasti v predilnicah bombaža. Večina delajo otroci emigrantov. Izmed 22.657 otrok delajočih v starosti 10 do 14 let je bivalo 75,9% pri svojih materah, 14,3% pri materah-vdovah.

Za XVI. mednarodni medicinski kongres, ki se bode vršil v Budapešti leta 1909. v času od 29. avgusta do 4. septembra, dela se že sedaj. Iz statut je razvidno, da je protektor temu kongresu sam cesar. Za nas učiteljstvo bode XVIII. sekcija važna, ker se bode v isti razpravljalo o šolski higijeni. Razpravni jezik je nemški, francoski in angleški. Referenti morajo svoj referat do 31. januarija 1909 poslati kongresni pisarni in dobijo vsi člani že do 31. julija 1909 tiskane referate v roke, da se lahko pripravijo na diskuzijo. —y—

Društvo „Mladika“ namerava v zmislu § 3. društvenih pravil s prihodnjim šolskim letom v svojem penzjonatu otvoriti zasebno dekliško ljudsko šolo z omejenim številom gojenk. S prihodnjim šolskim letom se otvori I. razred. Zglasila učenk, ki mislijo stopiti v I. razred, prejema ustno ali pisмено do 15. julija t. l. upravni odbor ženskega vzgojevalnega in naobraževalnega društva „Mladika“ v Ljubljani, Gosposke ulice šte. 14.

Pedagoški paberki.

X. shod poljskih zdravnikov in prirodoslovcev se bode vršil od 22. do 25. julija v Lvovu. Obenem se bode otvorila prirodniško-zdravniška in higijenska razstava. V oddelku za telesno vzgojo so prijavljeni sledeči referati: 1. Sodobno stanje šolske higijene na Poljskem. 2. Enkratna in dvakratna frekvenca ljudskih šol. 3. Odmori med poukom in njih zdravstveni pomen. 4. Šola z ozirom na spolno vprašanje. 5. Napredek na polju telesne vzgoje na Poljskem od poslednjega shoda (1900). 6. Ročno delo kot činitelj telesne vzgoje; a) občni razgled, b) sestav slójda, c) delo mladine na polju.

Društvo za otroške izlete. V Berlinu se je ustanovilo l. 1905. društvo za otroške izlete. Društvo je izdalo svoje prvo letno poročilo. Namen društva je voditi slabe in revne otroke pravilno v naravo. S pomočjo rektorjev in učiteljev se takšni otroki zaznamujejo; leta 1905. jih je bilo 180, združujejo se v oddelke po 15. Vsak oddelk ima dve pomočnici, ki občujeta neprenehoma z otroki. Od aprila do oktobra 1905 je bil vsak oddelk najmanj 26 do 30 krat v prirodi. Da se otroci ne odujijo od pomočnic, se zberejo pozimi vsakih 14 dni na igriščih. Spomladi l. 1906. je bilo že 240 otrok. Vsak izlet posameznih oddelkov je stal 7½ mark.

Protialkoholski pouk. V Meiningenu so uvedli v učiteljskem semenišču in višjih razredih ljudskih šol reden antialkoholski pouk. Vsak mesec se poučuje eno uro o škodljivosti alkohola.

Duševna in telesna moč. Dr. Rietz piše v „Zeitschrift für Schulgesundheitspflege“; Prepričan sem, da bi se češče nego doslej posrečilo najti vzrok oslabenju duševne moči v oslabenju telesnih sil, ko bi se poslednje tako opazovale, kakor duševne. Često bi se dognalo, da lenoba v shvatanju in mišljenju ni vselej znak slabše moralne vrednosti, nemarnosti, ampak samo pojav neprijetnega telesnega čuta, katerega si je učenec sam le temno svest.

Iz španskega šolstva. V španskih šolah se poučuje rano od 6. do 9. ure; ostali del dneva je tako toplo, da ni mogoče misliti na šolsko delo. Metoda je zelo priprosta: učitelj čita del teksta in učenci to tako dolgo ponavljajo, dokler znajo vso stvar na pamet. Dober matador zasluži na leto 1000 krat toliko kakor učitelj, ki dobiva jedva 250 fr. na leto. Na papirju ima Španija obvezen šolski pouk; v praksi se najde do 68% analfabetov.

Pavze med učnimi urami. V Berlinu je mestni zbor sklenil uvesti nekaj več pavz in je sledeče spremenil. Odslej bodo štiri odmori, in sicer 10, 20, 10 in 20 minut, tedaj skupaj 60 minut. Ko je dvajsetminutni odmor, morajo se otroci peljati na prosto, glede desetminutne pavze pa se prepusti voditeljem in učiteljem, ali spustijo otroke na prosto ali ne. To se ravna tudi po lokalnih razmerah. V vseh odmorih se morajo okna odpreti, in če ostanejo otroci radi slabega vremena ali kakega drugega vzroka v razredu, naj ta čas izvajajo proste vaje. Popoldanjsje pavze so ostale neizpremenjene.

Česa potrebuje otrok? V „Medicinal Record“ našteva dr. Freemann iz Njujorka sledečih pet zahtev za ohranitev otroškega zdravja: 1. Dovolj počitka. Otroci imajo spati ponoči 10 do 12 ur, tudi po obedu morajo počivati in se okrepiti s kratkim spanjem. 2. Pravilna dieta. Priporoča se lahek zajtrk, obilen obed in priprosto večerjo. Jesti morajo počasi in hrano dobro razžvekat. 3. Zdrav zrak. Otrok mora vsak dan par ur prebiti na svežem zraku. Sobe, v katerih se nahaja čez dan, morajo biti dobro zračene. 4. Obramba pred prahom in nalezljivim boleznim. Navadno povzročajo širjenje nalezljivih bolezni med otroki prah in občevanje z infektiranimi osebami. 5. Obramba pred preobteženjem in trudnostjo. Neurastenija pojavlja se danes že med najmanjšimi otroki in med dijaštvom je navadna bolezen. Provroča jo samo umorjajoče duševno delo. Otrok more samo kratek čas intenzivno delati; pozneje se utruji.

Skolioza otrok. Skriviljenih hrbtišč je mnogo več nego bi sodili po prvem pogledu. Nekatera hrbtišča so upognjena naprej (lordoza), druga nazaj (kitoza), druga zopet nastran (skolioza). Dr. Th. Wohrizek je napisal v „Zeitschrift für Schulgesundheitspflege“ obsežen članek, v katerem stvarno dokazuje, kako se da skolioza lečiti. Njegovo mnenje je, da je treba za takšne otroke posebnih razredov. In takšnih otrok ni malo. Tako Krug našteva v Draždanih 25⁰ o, Guillaume v Neufchatelu 29⁰ o, Hagmann v Moskvi 29⁰ o, Kallbach v Petrogradu 26⁰ o, Scholder-Weith-Combe v Lausannu 24-67⁰ o skolioznih med učenci. Povprečno je torej 26-7⁰ o skolioznih otrok. Izmed teh trpi 3 do 5⁰ o za težko skoliozo. V Pragi je med 58.274 otroki 15.559 otrok z lahko, 662 s težko skoliozo. Na Dunaju so našli 29.608 skolioznih otrok z 1184 težkimi slučaji. Končno pravi pisatelj, da mu služi pri lečenju zlasti njegov „korektor“, posebno upravljena šolska klop.

Obligatno igranje na Saksonskem. Tamkajšnje ministrstvo za bogočastje in nauk je uvedlo v vse saksonske realke obligatno igranje (Spielzwang). Vsak učenec mora vsaj enkrat na teden se udeležiti skupne igre. Da se dobi za igranje dosti časa, se je obenem ukrenilo, da se znanstvene učne ure predpoldan skrajšajo na 40 deloma na 50 minut. Pričakuje se z gotovostjo, da se enako uvede tudi na ljudskih šolah.

Otroci in alkohol. Sedaj se množijo podatki o raziskavanjih, koliko otrok pije opojne pijače. V Nordhausenu se je dognalo, da je pilo izmed 49 sedemletnih otrok 38 vino, 40 žganje in vsi pivo; 14 deklic je povedalo, da so bile že nekoliko pijane, zlasti ob svatbah, izletih, krstikah itd. — Na Slovaškem je čisto navadna stvar, da dajejo matere svojim otrokom žganja, da „laglje in bolje spe“.

Nekoliko besed naučnega ministra Marcheta treba vsekakor tukaj zabeležiti, da jih bomo o priliki vedeli najti. — V Mödlingu je imel Marchet shod. Prišli so tudi krščanski socialci pod vodstvom poslanca Kerna; poslednji je interpeliral ministra, kakšno stališče zavzema napram svobodni šoli. Marchet je odgovoril: „Ne dam se vesti niti s simpatijami, niti z antipatijami, da morem ohraniti v kočljivem vprašanju popolno objektivnost. Kot upravitelj naučnega ministrstva ostanem zvest principu državnih šolskih zakonov, katere naziram kot dragoceno pridobitev kulture, in potrduil se bom, da ostanejo svobodomiselnih člani državnih zakonov nedotaknjeni. Želel bi, da bi se boj strank za šolo ublažil na korist šole. Boj za šolo je kulturni boj in avstrijskim Nemcem, kakor vsem drugim narodom mora biti do tega, da bi državni zakoni branili svobodo šole proti nazadnjaškim napadom.“ In pozneje je dejal: „Obljubljam, da si bom pridobil z vso močjo, da ohranim učiteljem nezavisnost.“

Tajne kvalifikacije nimajo na Ruskem, ampak samo „revizionajo knjigo“, v katero se vpišejo uspehi nadzorovanja. Samo poročila o političkem prepričanju so tajna. Ministrstvo se je izreklo o njih, da so brez vrednosti, ker se je dognalo, da so se pokazali ravno oni učitelji kot veliki nasprotniki vlade, ki so najbolj tajili svoje prepričanje. Zato ta poročila tudi ne smejo odločevati pri učiteljskih imenovanjih.

Velika olajšava obeta postati raznim ruskim narodom pripravljene zakon, vsled katerega 1. sme poučevati v vsakem jeziku čitati, pisati in računati vsakdo brez posebnega dovoljenja,

za plačo ali brezplačno; 2. se sme pri pouku posluževati samo potrjenih knjig; 3. mora nananiti šolo vsaj teden dni pred začetkom policiji in nadzorniku.

Kronika.

Koedukacija. Gospa H. Zajdlerova je dobila dovoljenje za ustanovitev osemrazredne ljudske šole za dečke in deklice v Varšavi.

Narodne univerze se ustanavljajo na Ruskem. Tako bodo nastala takšna vseučilišča v Tiflisu, Kazanu, Luži (kraj Petrograda). V Tiflisu bode imelo vseučilišče tudi znanstvene zbirke in observatorije. Zanimivi bodo tudi literarni, godbeni večeri, razstave knjig in umetnin. Narodne univerze bodo imele tudi svoj časnik.

Tatarske šole na Ruskem so vse v rokah mohamedanskih duhovnikov. O zdravstvenih uredbah seveda v teh šolah ni niti duha ne sluha. Pouk je navadno mehanizovanje, uspehi so žalostni. In vendar se branijo Tatarji z vso močjo proti državni šoli. Podpihuje jih mohamedansko duhovstvo.

Novi ruski pedagoški listi. Nova doba vzbuja vse sloje v Rusiji. Tudi v učiteljstvu je zavladalo živo delo. Kako se prebujajo ruski naši kolegi, o tem zlasti svedočijo novi učiteljski listi: Prosveta, Za ljudskega učitelja, Učitelj, Narodni učitelj, Šola in življenje.

Zemeljski ostanki Komenskega se prenesejo bodočega leta najbrž iz tujine v domovino.

Razmerje! Avstrija izda za enega učenca na leto 39 h, za vojaka pa 32 K. Zedinjene države severoameriške izdajajo za enega vojaka na leto 39 h, za učenca pa 32 K.

Učiteljice v Angliji. Po zadnjem izkazu o posetu angleških učiteljskih sementiš poseča te zavode 82% deklic. Mož je redno manj v angleških šolah. Vzrok: mnogo dela, mnogo sekature, malo plače.

Žene v šolskem nadzorstvu. V Ameriki so si pridobile žene tudi mesta v šolskem nadzorstvu. Miss May Hamilton so predlagali demokrati v Wiomingu za državnega naučnega ministra za javno šolstvo. V Koloradu sta za isti urad predloženi dve kandidatini. Republikanci glasujejo za Miss L. Craigovo, demokrati za Miss Honoro Maloney. — Bostonski šolski kolegij je hotel odpustiti gospo Ripley, pomočnico v nadzorstvu, ker se je omožila z nekim učiteljem. Nastal je časnikarski boj. Javno mnenje se glasi, da imenovana gospa ni učiteljica, ampak le uradnica, in da za njo ne veljajo zakoni za učiteljice. Bostonski kolegij bode moral najbrž popustiti. Za državnega vzgojnega nadzornika v Atlanti je imenovana Miss Latonia Burus.

Tajna kvalifikacija se je popolnoma odpravila na Hrvaškem. Pri vsaki šoli se nahaja sedaj kontrolna knjiga, v katero vpisuje nadzornik vselej natančno izvestje o svoji inspekciji. Knjiga je pristopna samo učiteljem in okrajni upravi. O političkem zadrževanju se sploh ne referuje več; hrvatski učitelj sme biti pristaš katerekoli stranke in glasovati po svojem prepričanju, za svoje razmere ni nikomur odgovoren in nikogar se mu ni bati.

Deklice na badenskih deških srednjih šolah. V šolskem letu 1905/06 je hodilo v 16 badenskih deških gimnazij 84 deklic — proti 53 prejšnjega leta. Še več deklic je hodilo v 39 realk. L. 1905/06 so se namreč učile 804 deklice obenem z dečki (proti 711 l. 1904/05). Na nekaterih realkah je 40% deklic, na nekaterih manjših zavodih celo polovica.

Usposobljenost angleških učiteljev ne more biti posebno velika, kakor dokazuje dr. Mawbey v svoji „Presidential Address“. Po najnovejši statistiki poučuje na Angleškem samo 46,5% kvalifikovanih učiteljev. Ostalih 53,5% je množina različno kvalifikovanih in nekvalifikovanih praktikov. L. 1890. je bilo samo 5210 nekvalifikovanih učiteljev, l. 1904. pa jih je bilo že 18.296.

Avstrijsko naučno ministrstvo je zavrnilo prošnjo nekaterih antialkoholskih društev in vseučilišnih profesorjev, naj bi se dovolil pristop k rečenim društvom srednješolski mla-

đini. Tudi lastnih abstinentnih društev, kakršnih je že mnogo v drugih državah, ne smejo ustanavljati.

Češki vseučilišni tečaj se bode vršil letos v Trebiču na Moravskem od 7. do 21. avgusta. Predavalo se bode 4 ure na dan. Popoldne se bodo vršila ljudska predavanja, jezični krožki, izleti in debate. Predavali bodo profesorji Foustka, Tille, Krejčí, Šusta, Novak in Studnička, najbrž tudi Masaryk.

Kaj je vse v Galiciji mogoče. Deželni šolski svet gališki poslal je nadzorniku Juzwu v Zalesčikah pohvalni dekret. Ta nadzornik je hotel uničiti učiteljico Trembicko. Prisilil jo je z grožnjami, da je podpisala zapisnik, v katerem je izjavila, da ima ljubavno zvezo z učiteljem K., in da je v drugem stanju. Nato je bila odpuščena iz službe. V svojem obupu se je otrovala. Pri zdravniški sodni sekciji so dognali, da je bila deviško čista. Druga Juzwina žrtev je poginila v plamenu. Član okrajnega šolskega sveta je imenoval nadzornika javno moralnega morilca učiteljstva. Juzwa je tožil radi razžaljenja časti, a omenjenemu članu se je posrečil dokaz resnice in bil je oproščen. Pri razpravi se je dognalo, da je Juzwa ponarejal uradne listine. Obsodili so ga v povrnitev sodnih stroškov — in dobil je pohvalni dekret za energično delovanje. Kje na svetu bi bilo kaj takega mogoče?

Razstava učnih sredstev se je vršila o velikonočnih počitnicah v Moskvi. Trajala je 10 dni. Uprizorila jo je mestna duma.

Izleti učencev na Dunaju. Ravnateljstvo mestne železnice na Dunaju je sklenilo, da se ima dovoliti vsem učencem dunajskim enkrat na leto brezplačna vožnja v okolico.

Apponyijev šolski zakon se je dne 26. aprila skoro neizpremenjen sprejel v ogrskem državnem zboru. Če bode sankcioniran, začela se bode nova madjarizacija po Ogrskem.

Učiteljem zdrava stanovanja. V Birgenu na Hesenskem zbolela je učiteljica na revmatizmu v členih. Zato je bila umirovljena. Učiteljica je tožila občino, da je ona zakrivila njeno bolezen, ker ji je odkazala nezdravo stanovanje. Občina je bila obsojena v vseh instancah, da plača učiteljici razliko med plačama v mirovini in v aktivni službi in 200 mark na leto za kopališče, ker je nezakonito in nemarno oškodovala učiteljičino zdravje.

Druga češka šola na Dunaju. Dunajsko društvo „Komenský“ namerava ustanoviti drugo češko šolo v III. okraju. Razentega se imajo ustanoviti nadaljevalni tečaji za učence.

Dijaštvo proti teološki fakulteti. Dne 9. maja zborovalo je 2000 dijakov v Pragi. Zahtevali so odpravo sedanjih teoloških fakultet po vseučiliških in utemeljitev nekonfesijne stolice za verstvo.

Pasivna rezistenca Slovkov. V nekaterih krajih so sklenili Slovaki, da bodo sprejeli nove šolske zakone s pasivno rezistenco. Kedar bode prišel nadzornik, učenci ne bodo smeli odgovarjati na madjarska vprašanja.

Ruske univerze. Na Ruskih univerzah je vpisanih 32.709 dijakov. Vseučilišča v Moskvi in v Petrogradu imajo po 8500 dijakov, kazansko in novorosijsko po 3500, kijevsko 4300, dorpatsko 1200, tomsko 700 in varšavsko 9. Letos je naraslo število dijakov za 8200.

Poljaki na Dunaju nameravajo ustanoviti v tem mestu svojo šolo.

Klerikalci na delu. Ciril-Methodska Matica v Olumucu ustanovi v spomin 25-letnega škofovskega jubileja nadškofa dr. Fr. Bauera češko žensko učiteljišče.

Šolski muzej v Brnu namerava ustanoviti društvo nemških meščanskih učiteljev na Moravskem.

Društvo ljudomilov na Moravskem ima do 5000 članov. Vzdržuje zavod za pokvarjeno mladež v Drevohosticah, ki stane društvo na leto 16.000 K. V zavodu je 50 učencev. — Vsa Morava ima do 30.000 moralno pokvarjenih otrok. Koliko ljudomilov bi bilo še treba za tako bogato žetev.

Katoliški Schulverein je društvo, kjer se nahajata šola in dom v najožji zvezi. Preteklega meseca je imelo to društvo 17 predavanj vzgojnega značaja v petih okrajih. Vrsta drugih predavanj ima slediti.

Državno nadzorstvo ljudskih šol mislijo uvesti na Romunskem.

Za narodno šolo. V Ervenicah pri Mostu na Češkem so izgnali nekoliko delavskih rodbin iz stanovanj, ker so očetje zahtevali češko šolo.

Zaloga šolskih knjig na Dunaju se bode izročila mestu Dunaju.

Kako raste šolski bidže na Francoskem. Leta 1815. je izdala Francija za šolstvo 1,630.000 frankov. V teku prihodnjih 15 let je ostal bidže v visokosti 2 milijona frankov in 18 let pozneje leta 1848. se je izdalo za šolstvo 13¹/₄ milijona frankov. Po dvanajstih letih je dosegel bidže 14,436.000 frankov. Leta 1870. se je izdalo za prosveto 24¹/₄ milijona frankov. Od te dobe naprej raste bidže neprenehoma. L. 1882. iznaša že 105,826.000 frankov, deset let pozneje že čez 168 milijonov frankov. Leta 1906. izdalo se je za pouk 251,940.000 frankov, za leto 1907. se je izračunalo 261 milijonov frankov. Poslednjih deset milijonov se je uporabilo za zvišanje mirovine ljudskih učiteljev.

Radi razžaljenja časti učenčeve bil je v Hebu obsojen učitelj Maks Beilschmidt. Toda c. kr. kasacijski dvor je sodbo uničil, ker se je z rečeno razsodbo kršil zakon.

Huda kazen. Kmet iz vasi blizu Berouna na Češkem je hotel odvesti iz šole svojo sestro, katero je učitelj kaznoval z zaporom po šoli. Pri tem se je učitelju grozil. Sodišče ga je obsodilo na šest mesecev težke ječe.

Mirov dan na ogrskih šolah. Ogrski minister pouka grof Apponyi je izdal naredbo vsem šolskim vodstvom na Ogrskem, naj bi na prvi dan prve mirovne konference v Haagu in v bodoče vsakega 18. maja obrazložili učitelji učencem pomen mirovne konference in obnem sredstva in organizacijo mirovnega gibanja. Ta nar. dba je nastala vsled posebne prošnje mirovnega društva na Ogrskem.

Podpora umirovljenemu učitelstvu. Deželni zbor Šlezije je dovolil umirovljenim učiteljem 10.000 K izredne podpore.

Srednješolstvo v Avstriji je skoro popolnoma v nemških rokah. Dasi je Nemcev v Avstriji jedva eno tretjino, imajo skoro polovico vseh gimnazij (121 od 244), realk pa nad polovico (73 od 131); Slovani, katerih je v Avstriji čez 60° u, imajo samo 105 gimnazij in 53 realk.

Vaščani za gimnazijo. Prebivalci Goroda, vasi v novgor. guberniji, so nabrali 5382 rubljev za ustanovitev gimnazije.

Nov predmet na hrvatskih učiteljskih. Naučni oddelek hrvatske deželne vlade je izdal naredbo, da se naj uvede po učiteljskih gasilstvo kot neobvezen učni predmet. Poučuje se eno uro na teden. Za novi predmet se je oglasilo v Zagrebu 44 kandidatov 3. in 4. letnika, v Petrinji 35, v Oseku 13.

Otroško gledališče. V vasi Svetlič v kragujevaškem okraju v Srbiji, ustanovil je mladi učitelj Miloš Maksimovič otroško gledališče. Učenci igrajo izborna in imajo tudi dovolj bogato garderobo. Takoj spomladi je začel Maksimovič igrati po bližnjih vaseh.

Učitelji izredni slušatelji univerze. Na Praški univerzi je letos med 3961 poslušalci vpisanih 181 učiteljev kot izredni slušatelji.

Iz pozabljenega kota Evrope. Stanje učiteljev v Stari Srbiji in Macedoniji je nad vse bedno in se nikakor ne uravna navzlic vsem obljubam od strani šolskih oblastí. Kakor se postopa s temi našimi tovariši, to je v nebo vpijoč greh. Skrajni čas je že, da bi se izpolnile tako česte obljube in da bi se enkrat že pomagalo tem revežem.

Katoliški Schulverein je imel 25. marca 21. glavno skupščino. Pozdravili so ta shod razen škofov še nadvojvode Fran Ferdinand, Ludvik Viktor, Leopold Salvator, Friderik in nadvojvodinje Blanka, Marija Terezija in Marija Anunciata, potem ministri Bienerth, Marchet, Korytowski, Auersperg. Foft itd. Društvo šteje 69.738 članov — 10.000 več od lani.

Laboratorij za zdravniško-pedagoško psihologijo. Ogrski minister prosvete je ustanovil psihološki laboratorij, v katerem se proučava duševno stanje abnormalne šolske mladine.

Vodja tega zavoda je privatni docent in zdravnik živčnih bolezni dr. Pavel Rauschburg. Laboratorij deluje izborno, ker je uzorno urejen.

Reforme na polju telesne vzgoje na Ogrskem. Ogrsko ministrstvo prosvete je uvedlo posebne nadzornike za telovadbo. Nastavili so sedaj osem nadzornikov, ki dobijo od omenjenega ministrstva posebne inštrukcije za nadzorovanje telesne vzgoje; zato se tudi v deželnem šolskem svetu nastavi poseben referent.

Šolskih zdravnikov je na Japonskem 4941, to je za 359 več kot lani. Ti opravljajo službo na 9580 šolah. Stroški znašajo 143.987 yen. Preiskanih je bilo 722.973 šolskih otrok. Koliko šolskih zdravnikov pa imamo v naših deželah? Sicer pa je med avstrijskim in japonskim šolstvom tudi drugače velik razloček.

Higijenski kurz v Lübecku. Društvo za gojitev zdravja v šoli v Lübecku je za učitelje priredilo šest predavanj v minuli zimi. Predavali so zdravniki, in se je kurza udeležilo razen učiteljstva tudi več drugih interesentov. Predaval je dr. Diehl o nervoziteti v šoli, dr. Ivël o infekcijskih boleznih šolskih otrok, dr. Karutz o boleznih ušes in nosa v šoli, dr. Gagzow o kratkovidnosti in dr. Pauli o vprašanju: „Kateri bolezni lahko učitelj kot take spozna?“ Ali bi ne bilo umestno, da bi se o letošnjih velikih počitnicah priredil v Ljubljani ali kje drugod na Slovenskem recimo tridnevni šolskohigijenski kurz za učiteljstvo?!

Dom učiteljic v Levovu, posest „Zwiazku nauczycielek“, se je slavnostno otvoril dne 19. decembra 1906. Za nakup je daroval deželni odbor 41.000 K. Dom ima dobro urejeno gostilno, potem lepe sobe za učiteljice z dežele in zasebne učiteljice brez mesta, knjižnico, čitalnico, učne sobane, v katerih se pripravljajo učiteljice za izpite in pisarno, v kateri se posreduje pri nameščenju zasebnih učiteljic. Levov ima sedaj dva „učiteljska doma“: „Dom Towarzystwa Pedagogicznego“ in gori navedeni dom učiteljic.

Gališke učiteljice činijo 57% učiteljstva v Galiciji. Mnogo jih službuje na enorazrednicah in dvorazrednicah. Smejo se tudi poročiti, toda v tem slučaju se jim odbije 10% plače za substitucijski fond, naj že potrebujejo po možitvi dopusta ali ne.

Stavka učencev. Po univerzitetni in gimnazijski stavki prišla je končno tudi stavka učencev na vrsto. V Budapešti so izjavili učenci neke ljudske šole, da ne bodo več „posečali predavanj“, dokler ne bo premeščen učitelj-trinog, ki si je dovolil pridržati tri „kolege“ v zaporu po šoli. S kakšno „afero“ je končala stavka, o tem „Česká Škola“ molči.

Društvo „Freie Schule“ ima danes nad 20.000 članov v 120 mestnih skupinah.

Skrb za šolstvo mesta Mannheima se ne obrača samo k učencem, ampak tudi k učiteljem. Pravkar je mestni svet povišal vse učiteljske plače za 7% in zmanjšal učiteljem mirovinski prinos. Prva plača iznaša sedaj 3060 K (brez vseh odbitkov), najvišja plača 5400 K. Vsako drugo leto prejme učitelj 234 K doklade. Začasni učitelji imajo na leto 1880 K. Mannheimski učitelj ima sedaj najlepšo plačo izmed vseh učiteljev na Nemškem.

Švedski „Učiteljski Listi“ imajo novega urednika v osebi bivšega naučnega ministra Fritjuva Berga.

Šole v prirodi. Paris misli otvoriti šole v prirodi za tuberkulozne otroke.

Eno samo preiskovanje šolske mladine v Celovcu je imelo tale rezultat: od 415 preiskanih učencev je bilo samo 161 (38,4%) popolnoma zdravih, 214 (51,9%) je bilo srednjega stanja, 40 (9,63%) popolnoma slabih. 13,97% je imelo nenormalno razvite kosti radi rahitide, in sicer več dečkov od deklic; 10-12% je imelo slabše oči, 3,61% slab sluh, 9,87% je imelo kožne bolezni.

Nove pisanke.

Ker se moji šolski zvezki v enotnem kvartformatu na visoko z 12 listi (brez ovitka), izvrstnega, močnega in lepo rastriranega papirja, z močnim modrim ovitkom in dobrim pivnikom, ki se rabijo v vseh mariborskih ljudskih in meščanskih ter v posameznih šolah na deželi, kaj dobro obnesejo, priredil sem, da ustrezem večstranskim vprašanjem **po res dobrih šolskih zvezkih** poleg 16 vrst zvezkov z nemškimi napisi še **osem** različnih pisnih zvezkov v enaki kakovosti in opravi **s slovenskimi napisi**, in sicer:

Pisanka št. 5: 4-črtna

Pisanka št. 9: 1-črtna

Pisanka št. 12: (za slov. pisanje)

Spisovnica št. 12

Spisovnica št. 20: 1-črtna

Spisovnica št. 21: 4-črtna

Številnica št. 25: s črtami

Številnica št. 50: brez črt.

Cena 6 vin. komad, za uboge učence 5 vin. — Risanke brez pik iz najboljšega, čisto belega papirja, obsegajoč 8 listov z močnim modrim ovitkom, **cena 8 vin.** — Vzorce na zahtevanje brezplačno. — Prodajalcem primeren rabat.

Tudi priporočam svojo veliko zalogo različnih šolskih zvezkov, papirja, kanclijskih, pisalnih in šolskih potrebščin ter molitvenikov, kuvertov (tudi z natisnjeno firmo), peres, peresnikov, svinčnikov, radirgumiljev, izvrstnega šolskega črnila, črnilega ekstrakta, vseh potrebnih **dvojezičnih šolskih tiskovin**, zemljevidov, vpisalnih knjig itd. itd. po priznani nizkih cenah.

Andrej Platzer, Maribor, Gospodske ulice št. 3.

Knjigovezna dela točno in poceni. — Tudi se pri meni lahko naroča na vse tu- in inozemske modne žurnale, ilustrovane časnike in sploh periodično izhajajoča literarna dela.

RAZPIS NATEČAJA.

Učiteljske službe.

3 3958/1 1907.

Na c. kr. učiteljišču v Mariboru se razpisuje početkom šolskega leta 1907/8 stalno mesto vadniškega učitelja ob navadnih prejemkih. Prosilci, ki so vešči obeh deželnih jezikov in prosijo, naj bi se jim vračunila prejšnja službena doba na javnih ljudskih šolah ali kot provizorični vadniški učitelj, naj to izrečno navedo v svojih prošnjah.

Prošnje naj se vložijo do konca junija 1907 pri c. kr. deželnem šolskem svetu v Gradcu. V Gradcu, dne 21. maja 1907.

C. kr. štajerski deželni šolski svet.

Št. 506/II.

Na trirazredni ljudski šoli v Gornji Polskavi se bode do jeseni 1907 stalno namestila učiteljska služba z dohodki po tretjem krajnem razredu.

Prosilci za to mesto, vešči obeh deželnih jezikov, naj vložijo svoje prošnje z izpričevalom usposobljenosti in zrelostnega izpita, ter pri prvem stalnem nameščenju tudi z domovnico opremljene, predpisanim potom pri krajnem šolskem svetu v Gornji Polskavi do 30. dne junija 1907. Krajni šolski svet dovoljuje moški učiteljski moči stanarino letnih 72 K.

Okrajni šolski svet Slovenska Bistrica, dne 31. maja 1907.

Predsednik: Attems.

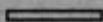
Naprednemu in zavednemu učiteljstvu!

Vsakdo bodi naročnik „Zavezinih“ listov, ki so:

Učiteljski Tovariš **Popotnik**
Zvonček **Domače ognjišče.**

POPOTNIK

izhaja 15. dne vsakega meseca v zvezkih in stane na leto 6 K, pol leta 3 K, četrt leta 1 K 50 v. Posamezni zvezki stanejo 50 v.

Naročnino in reklamacije

sprejema »Zavezin« blagajnik Fr. Luznar v Kranju. — Rokopise pa je pošiljati ravnatelju M. J. Nerat-u v Maribor, Kokoschineggallee.